

3148

Deliri de grandesas

Drama en tres actes en prosa,

original de

D. Joseph Nogué y Roca

Estrenat ab molt bon éxit en el Teatro Principal
la nit del 2 d' Octubre de 1897

PREU: DOS PESETAS

BARCELONA

Tipografía de Francisco Badia, Doctor Dou, 14.

1897

DELIRI DE GRANDESAS

Deliri de grandesas

Drama en tres actes en prosa,

original de

D. Joseph Nogué y Roca

Estrenat ab molt bon éxit en el Teatro Principal
la nit del 2 d' Octubre de 1897

BARCELONA

Tipografía de Francisco Badia, Doctor Dou, 14.

1897

REPARTIMENT

PERSONATJES		ACTORS
—		—
María,	36 anys	<i>D.ª Carlota de Mena</i>
Concha,	30 »	» <i>Adela Clemente</i>
Agneta,	15 »	<i>Srta. Domus</i>
Criada,	24 »	» <i>Vendrell</i>
Sever,	36 »	<i>D. Hermenegild Goula</i>
Grau,	52 »	» <i>Antón Serraclara</i>
Candi,	46 »	» <i>Modest Santolaria</i>
Enrich,	26 »	» <i>Casals</i>
D. Prósper,	62 »	» <i>Isclé Soler</i>
Ebanista,	40 »	» <i>Antón Tutau</i>

Director artístich: D. ANTÓN TUTAU

Aquest drama es propietat de son autor y ningú podrà, sens lo seu permís, traduhirla, representarla, ni reimprimirla en Espanya, possessions d' Ultramar, ni en els punts en els quals s' hajan celebrat ó se celebrin posteriorment á n' aquesta publicació, tractats internacionals de propietat literaria.

L' encarregat de la Galeria d' obras líricas y dramáticas, D. Joan Molas y Casas, es l' únich encarregat pera concedir ó negar el permís de representació y cobro de drets.

Queda fet 'l dipòsit que marca la lley.

Acte primer

Saló de confiança, ben amoblat. Porta al fondo y laterals.

ESCENA PRIMERA

CANDI y SEVER

CANDI Veu, jo tinch un sistema distint del de V.: lo que no 's cou pera mi ho deixo cremar. Es vritat que no soch de la familia y tampoch valdría la meva opinió.

SEVER És que hi ha ventrells tan estragats que hasta lo cremat 's menjän perque d' altre modo no podrian; y respecte á no ser de la familia, no vol dir que la seva opinió no siga mes escoltada que la meva qu' ho soch, perque la primera condició pera ser escoltat es la de tenir ascendent y aquest lo dona l' amistat millor que 'l parentiu.

CANDI No ho crech jo aixís.

SEVER Vosté ho dirá, pro está convensut de lo contrari y procura que aixís siga: ja li he dit avans, y per si no ho ha entés, li tornaré á repetir: vosté deixa cremar el menjar per aprofitarse 'n després siga com siga.

CANDI Vosté me está faltant.

SEVER Potse sí.

- CANDI ;Y encare ho confessa?...
 SEVER Si tant s' hi empenya, ¿perque no?
 CANDI Com no perteneixo á la familia, me está vedat alsar aquí la veu pera demostrarli que 's un impertinent...
 SEVER ¡Oh! si no soch per V. mes qu' un impertinent, fa temps qu' ho sabía y á fé que m' agrada aquesta opinió, perque es lo millor elogi que 'm pot fer y encare que de V. no 'n vull res, cregui que li accepto agrahit l' adjectiu y procuraré devant seu mereixe 'l sempre.
 CANDI M' obligará á no frecuentar la casa per evitar lances desagradables.
 SEVER No crech qu' ho fassi, pro si ho fá, guanyará moltas indulgencias y la meva qu' es de molt pés en segons quins lances.
 CANDI Vosté y jo ja hem acabat. (*se 'n va p' el fondo*)

ESCENA II

SEVER, sol

- SEVER M' sembla qu' are comensem. Ah tunante! 'T pensas que no 't veig el joch. No ets capás de sentir ab tot y la teva sensualitat cap passió gran, totas son baixas, rastreras com 'l gram. Enamorat de ma cunyada vares ser prosterगत y per aixó no deixares de ser l' amich del teu rival, lo seu conseller y l' adulador de la muller. Comprench que á la parenta li agradi tenir admiradors, perque es maca y s' ho coneix; pro ell, no 's compren mes que considerant la possessió d' una dona, com la possessió d' una cosa, una alhaja, per exemple, un tronch de caballs, per lluhir la propietat, y ser objecte de l' enveja dels demés. Fa anys que dura aquesta situació tan estranya y no ducto que tot ha anat per la ratlla dreta, pro molt m' temo qu' are comensarán las batzegadas. (*entra la Agneta fent veurer que no repara en son oncle, y pren un diari.*)

ESCENA III

Dits y AGNETA

- SEVER (Ap.) Fa com qui no 'm veu: Veus aquí la educació que li donan els seus pares, al mateix temps, que ella reflecta las malas ausencias que 'ls dech. (Alt.) Agneta!
- AGNETA Ah! no m' en habia adonat.
- SEVER ¿Es vritat aquesta mentida? ¿Que no t' ho dihuen al col·legi que está molt lletj que las senyoretas faltin á la vritat?
- AGNETA Si ja no hi vaig.
- SEVER Ah! no? (S' escapa per la tangent.)
- AGNETA Desde que 'm vaig prometre ab en Lluís.
- SEVER ¿Y l' estimas molt?
- AGNETA Vaya una pregunta! Es clar, com que m' hi tinch de casar...
- SEVER Pro aixó no es contestar á la pregunta. Jo voldria saber fins ahont l' estimas y perque l' estimas.
- AGNETA Perque es molt guapo y elegant y m' escriu uns versos mes bonichs...
- SEVER ¿Quants anys tens? Setze?
- AGNETA Encara no 'ls tinch complerts. Y ¿veu? aviat 'm casaré y tots 'ls que no hi venen be es per enveja.
- SEVER ¿Enveja?
- AGNETA Si senyor, hasta V. 'n té; per aixó s' hi oposa.
- SEVER Jo aconsello: 'ls teus papás farán lo que vulgan, pero creu y tingasho present que may m' ha guiat ni 'm deixaré guiar per una mala voluntat envers vosaltres y menos per tu que ets una nena, y com totas, mereixedora dels bons desitjos, sens perjudici dels vincles de la sang, que per mi son sagrats. Tot aixó, tu no ho entens, t' ho diré mes clar, tant desitjo la teva felicitat com la meva propia.
- AGNETA Aixís m' farà un bon regalo, ja 'n tinch un a colla de rebuts.
- SEVER Per ara no.
- AGNETA Com que V. es pobre! Ja ho veig!

- SEVER (*Rient*) ¿Qui t' ho ha dit? No vaig vestit de senyor?
- AGNETA Per forsa, jo l' hi sentit á dir á V. mateix.
- SEVER Donchs vas errada: soch molt rich d' aqui (*del cor*) y tant de bó, que algun dia no hagi de buidar tot el tresor que hi guardo pera demostrart' ho.

ESCENA IV

MARIA y dits, després la CRIADA

- MARIA ¿Ja 'm sermonejas la nena? Tu en lloch de metje habías de tirar...
- SEVER Per arrenca caixals ¿eh? ja ho pots dir, que no será la primera vegada.
- MARIA Sempre retreus lo mateix. Qu' ets amohinós!
- SEVER Com que vosaltres pera fervos grans sempre deprimiu als demés, res d' estrany fora que 'm coloquesis á l' altura d' un Dulcamara de placeta.
- MARIA Veig que vens molt esmolat, disposat á armar bronquina.
- SEVER Ja ho sabs que espero la dona, hem quedat citats aquí...
- MARIA Si ja ho se, pro pera matar el temps ficas cullerada en lo que no t' importa.
- SEVER Menos l' hi deu importar al vostre amich Candi y t' ha vingut á contar la conversa.
- MARIA En Candi es un bon amich.
- SEVER Com el llop bona bestia.
- MARIA No insultis á un ausent.
- SEVER Perque se 'n anava, á fé que no he tingut pels á la llenga.
- MARIA ¿Pro tu que 't proposas? (*airada.*)
- SEVER (*Ab calma.*) Ja ho sabs: ferte obrir 'ls ulls, perque vegis que aquet minyó á qui has promés la noya no convé, perque encara no sabeu qui es, ni d' ahont ve, ni ahont vá, sense ofici ni benefici y creyent com creu tothom que 'l teu marit es rich, sentho ell tambe ho será la noya, y vetaquí un fulano que creu haber trobat la pedrá filosofal casantse ab ta

filla. Pro com per desgracia no sou richs, sino que viviu al dia y tot ho haveu de menester pera passar...

MARIA Això no es vritat.

AGNETA Mama no t' enfadis!

SEVER Mira, aqui no 'ns sent ningú mes que ta filla, no l' enganyis; es ta filla.

MARIA Y encar que fos aixís, ell guanya lo necesari pera mantenirla com.....

SEVER Aquí está 'l malentés: ell no guanya de bon tros lo necesari á la vida d' una familia modestissima y 's refia del dot que suposa dareu á la noya.

MARIA T' han mal enterat, tórnaten al llit.

SEVER ¿Quin interés puch tenir en contra vostra ni contra el casament si convingués?

MARIA Ja t' ho he dit; enterat millor y no 't vulgas revenjar.

SEVER ¡Revenjar! Si en mi no hi cap! Y contra aquest anell!

MARIA Sí? ara 'm vols fer pagar l' oposició que 't vaig fer perque no 't casesis ab ma germana.

SEVER Sempre miras las cosas baix un punt de vista mesquí y creus que tothom pensa com tú. Si el dia que la Concha va ser meva, aquell dia ja ho vaig perdonar tot, menos olvidar...

MARIA ¿Ho veus com t' en recordas?

SEVER Deixam dir: menos olvidar que ab ma conducta, may per may poguesseu tenir vosaltres rahó, tant com amant marit com á treballador incansable. Are, respecte á riquesas, encare no hós he cansat ni vos cansaré si tinch salut. De modo que ja veus que pera fer calendaris ja 't pots desar; preguntaho á ta germana y veurás que 't contesta.

MARIA Com qu' es una bonifacia, es fácil de contestar.

SEVER Gracias pe 'l favor que li fas; no esperava tant de tu que sempre mossegas, jo 'm creya que anavas á posarme en solfa.

MARIA No val la pena. Cada hu á casa seva fa 'l que vol.

CRIADA Senyora, ha vingut la cambrera de doña Concha ab aquesta tarjeta pe 'l senyor.

SEVER Dónamela. Ab lo teu permis (*llegeix.*)

AGNETA Mamá ¿has sentit? tenen cambrera.

- MARIA
SEVER No res: 's donan tó.
M' avisan per una junta. Digas á la Concha que m' esperi aqui; ¡hey! si tu no t' hi oposas...
- MARIA
SEVER Ja sabs que á ma germana l' estimo á pesar...
(*interrumpint.*) A pesar de ser casada ab mi.
- MARIA
SEVER Si, que á tu, sembla que tot t' estiga bé.
No t enfadis cunyadeta. Hasta luego. Adios «pimpollo..» (*á l' Agneta.*) (*Se 'n va.*)

ESCENA V

MARIA y AGNETA

- AGNETA Ay, mamá, y que pesat es el tío; no se com has tingut tanta paciència, nó se perque no fas com el papá que diu sempre, qu' es un ximple y uu xarraire. Quina gracia 'm fa quan li sento parlar d' ell; encare 'm recordo quan vaig estar tán mala y 'm cuidava el tío, que un dia va entrar el papá al cuarto y 't va preguntar: que ha dit el Doctor Camamilla?
- MARIA (*Apart.*) No 's pot dir res devant de las criaturas (*all.*) Apart de que com á metje val, no obstant, te cosas molt carregosas; per aixó el teu papá, diu d' ell lo que no es prudent que repeteixis tu, perque ets una criatura.
- AGNETA Si jo no dich rés: jo li tinch malicia no mes perque s' oposa al meu casament ab l' Enrich ¿que n' ha de fer? Per això avans ja n' hi tenia... ¿Has vist quins brillants mes grossos porta la tia? pro per xó no son mes bons que 'ls teus ¿oy? Es clar, com ells son pobres, ves si podrian fer com nosaltres que som ríchs.
- MARIA Deixaho corre.
- AGNETA ¿Que potsé es vritat alló que deya el tío de si vivim al dia y que m' enganyas?
- MARIA No 'n fassis cas d' aquell tabalot.
- AGNETA Si no 'n faig; no l' estimo ni mica ni gens. Es un tabalot, ben dit.
- MARIA Vull dir qu' encara qu' ell s' hi oposi, tu no n' has de fer cas, perque aqui 's farà la meva santa voluntat y que rabihi.

- AGNETA** Y quant seré casada portaré brillants millors que 'ls de la tia y vestits de gró, seda y blondas per anar al teatro y també viuré en un principal com ella.
- MARIA** Si filla si, deixals cantar, tot es enveja.
- AGNETA** Eh! Jo ja li he dit al tio que 'l que feya era no mes que enveja, pro ell m' ha contestat que tant estimava la meva felicitat com la seva y m' ha promés que algun dia me 'n daria probas.
- MARIA** Que dormi tranquil, ja li estalviarém aquest treball. Ja es tart y es estrany que no hagi arribat encara 'l teu promés.
- AGNETA** És vritat, ni menos hi pensava. ¿Saps quant l' espero ab anhel? Los dias de festa pera passejar ab ell y anar á missa y també quan aném á teatro; allavors si que m' agrada: tothom 'ns mira, sobretot las senyoretas que no tenen promés que las accompanyi, sembla que 'm miran ab enveja y algunas sento que 'm diuhen ¡ay! tan joveneta, ¡es llastima! Ves á n' ellas que 'ls fá? Com volen que cap jove 'ls digui res, si son mes lletjetas... Jo, si tingués aquella cara no gosaria sortir de casa.
- MARIA** ¿Y 'ls joves que 't diuhen?
- AGNETA** No me n' he adonat. Sols me preocupan las senyoras y els vestits que portan. N' bi han de mes cursis... ¿Vas veurer las Rocafiguera, vestidetas de cotó? Semblan fardos; cualsevol diria que no tenen modista y aixó que diu la gent que son molt richs. Jo no ho crech, ves si anirian tan escarransidas.
- MARIA** Ja veurás; no tothom te una cintura tan ben tallada com tu y un aire tan esbelt. A sobre teu un drapot hi faria goig.
- AGNETA** ¡Deu me 'n quart de portarho! ¿Que diria l' Enrich que li agrada tant veurem sempre elegant y estrenant vestits? ¿Veus? per aixó me l' estimo, perque 'm fará anar elegant.
- MARIA** Y també perque es molt guapo y bon mosso.
- AGNETA** Ja ho es, ja pro aixó es lo de menos.
- MARIA** ¿Que dius ara? (*apart.*) Si l' haurá entabana-da en Sever.
- AGNETA** Vull dir qu' ell no 'm preocupa, la cuestió es lluhir.
- MARIA** Pobre criatura! Qu' ignocent es!

ESCENA VI

Els mateixos y CONCHA

- CONCHA Adios, Maria. (*la besa.*) ¿Y tu Agneta? (*fa lo mateix.*) ¿Com esteu? Ahont es en Sever ¿que no ha vingut?
- MARIA ¿El teu estimat espós?...
- CONCHA ¡Vajal no estimat: idolatrat, digas.
- MARIA No se perque ets tan felis. (*Agneta 's retira primera dreta.*)
- CONCHA Aixó en la teva boca vol dir ximple. ¿Perque, vevam?
- MARIA No ho sé, pro 'm sembla impossible que ab un axalabrat com ell pugas serhi felis; ¿veus 'l meu tan serio, tan reposat?
- CONCHA També 'ls anys aplacan: te setze anys mes que 'l meu.
- MARIA ¡Setze no! (*S' acaloran.*)
- CONCHA En Sever te la mateixa edat que tu y tu 'n tens setze menos que 'n Grau, ves si 't surt 'l compte. Pro deixém la cuestió de l' edat que no importa. Fa deu anys que soch casada, ho sents, deu anys, y 'n fa tants que 'm repeiteixas la mateixa cansó, ó siga, que no comprens com soch felissa ab la seva companyia. A pesar de las protestas que t' he fet, tu insisteixas ab la teva déria, tant que si no fos reflexiva casi 'm farias creurer que no es vritat que 'l meu marit sols per mi viu; que no es honrat á carta cabal; que l' estima y reputacio de que gosa no son certas; que el seu treball continuo y profitós es un somni.
- MARIA Si jo no parlo d' aixó: del seu carácter.
- CONCHA Fas com las anguilas, ja t' escorras. Parlas d' aixó y de tot lo que pot inventar la teva imaginació per envejar als altres y elevarte tu; pagada de tu mateixa, no comprens que lo teu y quant 't rodeja puga ser inferior á lo dels altres, sino al contrari, superior; en ta superbia, trevallas continuament per' enganyarte á tu mateixa y sols al teu costat poden estarhi

'ls aduladors. Vet aquí perque 'l meu marit ab son caracter massa obert y lleal, dintre d' una societat solapada y mentidera, 't desagrada perque no t' adula. Ab aixó ja ho sabs; no consento que 'm digas res més que no siga per alabarlo com es degut.

MARIA Conformes, pro dígali que tampoch 's fiqui en els meus assumptos, venint á insultarme á casa.

CONCHA ¿Qué t' ha parlat del vostre entranyable amich Candi?

MARIA No, ¿pro qu' en té que dir d' en Candi?

CONCHA ¡Ah! ¿No t' en ha parlat? Pues mira t' en parlaré jo, y no 'm diguis que no m' importa perqué no es una qüestió que á tú sola pertanyi, sino qu' interesa á tots per ser qüestió d' honra.

MARIA ¿D' honra dius? Sápigas que puch portar el cap ben alt.

CONCHA Ho crech; tant, que si 'n duptés no fora jo aquí, pro diuhen que la muller del César no tant sols ha d' esser honrada sino que ho ha de semblar.

MARIA Y jo no ho semblo.

CONCHA No: perqué tothom sap que 'n Candi va ser un dels més constants pretendents que 't rodejaban y tú vas preferir en Grau, que tenint més edat tenia més posició, casanthi. Els dos amichs, qu' allavors ja ho eran, han continuat la seva amistat, mes forta que may, perqué en las lluytas del amor no hi deu haber ni vencedors ni vensuts, segons ells.

MARIA Es clar, si jo vaig preferir á n' en Grau, no per lo que tú dius, sino per rahons més elevadas no s' havia d' ofendre en Candi. Ell 's troba en el cas de molts altres; no m' havia de casar ab tots...

CONCHA Donchs jo entench que tot passa al contrari de lo que tú pensas. En el mon las lluytas més enconadas son sempre las amorosas; el vensut may se resigna ab la seva sort y aixís s' explican aquets dramas passionals quan l' amor es intens y la rahó queda supeditada ó esclava de la passió; quan l' amant desdenyat es duenyo de sí mateix, may procura avivar el foch de sa passió, sino que fá tot lo contra-

ri per apagarlo, fugint de tota ocasió que puga remourel. Pro aquí passa tot al revés: ni en Candi se sent humillat, com si may t' hagués pretengut ni estimat.

MARIA Que 'm pretenia y que m' estimava, no 'n tinch cap dubte, tant es aixís, que veyes si s' ha casat.

CONCHA Esperará que tú enviudis. ¡Vaya uns gustos! ¿Y aixó sembla que á tú 't plau?

MARIA No: pro es probarte que si hagués volgut ser la muller d' en Candi sols depenia de la meva voluntat.

CONCHA ¡Sempre la mateixa! Deu fassi que no t' hakis de penedir de la teva conducta insensata! Perqué aquí ja veig fá temps lo que passa: tú ufana per haver fet esclau de la teva hermosura á 'n Candi; 'l teu marit orgullós d' haberlo vensut y ell... esperant l' ocasió per fer presa, no pera satisfer una passió amorosa que no sent, sino pera venjarse dels teus desdenys y burlarse de la fatuitat del teu marit, que pensa serli superior per haver obtingut la teva preferencia.

MARIA ¿Has acabat?

CONCHA Per are sí.

MARIA Donchs ja ni ha prou per are y per sempre, ¿ho entens? Ja estich cansada dels teus sermons y dels del teu marit que sembla que vos haveu posat d' acort per fastiguejarme. A vosaltres os molesta en Candi qu' es millor amich que molts parents que retállen sense mida la honra aigena quan ell no 's fica en res de vosaltres y la seva conducta com amich de la casa es irreprotxable.

CONCHA Deu vulga que aixís siga, pro 'm sembla que 't tornas més curta de vista. Jo opino qu' en Candi sols está animat p' el despit y aquest es el meu temor que aixís com avuy la teva reputació no pateix pera 'ls que no 't coneixen, demá guiada per aquest fals amich, tots ne plorarém las consecuencias.

MARIA No ploris y deixans tranquils, que si per cas creu que no t' enmatllavaré cap mocador per aixugarme las llágrimas. Ab aixó per demá y per lo que avuy succeheix, procura tenir la llenga mes curta, porque sols dins de la fa-

- CONCHA milia la meva reputació está en cuarentena. Com qu' ets la més interesada y no t' adulem com...
- MARIA En Candi: ja ho pots dir, sino ets tú sola, també la familia d' en Grau diu lo mateix. Pro mira á n' ells ja 'ls he tancat la porta.
- CONCHA Y á mi també 'm farás el mateix, pro fes lo que vu'gas, jo he complert aconsellante y avisante de lo que 't pot succehir. Y que no vaig fera camí m' ho demostra 'l que t' hagi dit el mateix la familia del teu marit.
- MARIA Bon parell vosaltres y ells: tots ho feu sols per enveja, perque per las noyas del hereu ab tot y ser més vellas que la meva encare no ha passat ningú y aixó que no será perque no las porti sa mare á fira, pro, ¿si son tant 'lletjas! ¿qui las voldrá?
- CONCHA Pro jo que no 'n tinch de casadoras ¿quin interés...
- MARIA Tornarme la paga d' haverte fet rabiari mentres tenías relacions. Ja li he dit al teu marit.
- CONCHA Y el cas que 'n deu haver fet, perque no voldría altre cástich per ta filla y per escarment de malas llenguas que á n' ella li anés com á mí.
- MARIA ¡Deu nos en quart! ¡Pobre filla meva! si l' Enrich fos com en Sever, primer...
- CONCHA No tentis á Deu perque 't podría castigar, com 't castigará si persisteixes ab aquesta deria que 't subyuga.
- MARIA ¿Quina deria?
- CONCHA Aquesta que 't fa veurer en cada parent un enemich.
- MARIA Com que teniu empenyo en contrariarme sempre.
- CONCHA Si es pe 'l teu be ¿perqué nó? Sabs que dia lo promés de ta filla? Donchs diu que vosaltres sou tant ríchs que, si be s' ho creya que ho erau, no podía imaginarse que ho fosseu tant. Si 's refia d' aixó ¿ahont anireu á parar?
- MARIA Es qu' ell guanya molts diners.
- CONCHA ¿Perqué 'ls necessita si la noya es tant rica? Aquí estriba el problema, perque si la noya no ho es com ell imagina y li haveu donat á entendre com suposo, adieu somnis d' or y esperansas de color de rosa: l' atractiu princi-

pal haurá fugit. Ab aixó, fes una prova; si vols la faré jo. Li diré que no es vritat que sigueu ríchs, pro que tampoch sou pobres, com es vritat, que teniu pera viurer lo que se 'n diu ab «decencia »

MARIA
CONCHA

¿Qué sabs tú?

No se res: pro deixam dir, es una prova que 't proposo. Si ell persisteix en seguir las relación allavors creuré qu' estima á ta filla y no seré jo qui li fassi la contra per ser pobre, per que l' amor fa miracles, pro aquí no hi ha més incentiu qu' una suposta riquesa, de uns y altres y os enganyeu miserablement. Tu sempre has delirat per tenir gran posició sens que la realitat de la vida t' hagi ensenyat á obrir 'ls ulls.

MARIA

¿I' has esbafat? Are ja deus estar més tranquila després de la enfilrada d' impropèris que m' has dirijit. Dech dirte que la nostra posició no te l' haig de contar á tú; basta que 't digui que no 't cansaré may, y un plat de sopa guarda'l per un pobre que á ta germana no li haurás de dar.

CONCHA
MARIA

Aixís siga y ho espero, pero...

No hi ha pero que valga: estich molt per sobre teu per més que desde algún temps á n' aquesta part, tractas de ferme la competència ab joyas, vestits, casa y servey, pro tot me te sens cuidado y m' alegre de que prosperis. No faig com tú que per tot me trobas y en tot me retallas. Viu com pugás, y á mí, y 'ls que aprecio, deixals estar que no necesito provas ni consells de ningú.

CONCHA

¡Orgullosa sempre! Jo soch al revés de tú; sempre escolto 'ls consells dels amichs desinteressats.

MARIA

No vols que 't parli del teu casament? No 'm parlis del de la noya.

CONCHA

No te 'n parlaré més: pro 'l meu es cosa que ha passat á la historia y el de la teva filla encara no s' ha efectuat.

MARIA

Donal per efectuat, perque jo ho vull.

CONCHA

Ja 'n plorarás els resultats.

MARIA

Mireu que ni ha per dir 'ls salms al revés ab lo que aquí passa. ¿No es l' Enrich un jove

guapo, intelligent, trevallador y de bona familia?

CONCHA Es que cap d' aquestas condicions las podrás demostrar perque las ignoras, excepte lo de guapo y jove, pro d' aixó no se 'n viu. No te carrera, ni ofici; de benefici tampoch ne te ¿qué li queda?

MARIA Es profesor libre de idiomas.

CONCHA Ab la llibertat de morir-se de fam y ningú hi tindrà res que dir, pro per menjar ja es altre cosa, perque avuy es necessari un titol oficial.

MARIA Ja 'l tindrà quan vulgui.

CONCHA Donchs quan 'l tinga casahi ta filla, mentrestant espera.

MARIA Si ell no necessita lligarse; no 'n té cap necessitat, basta lo molt que sab.

CONCHA Y que la gent ho sápig.

MARIA Está igual que 'l teu marit.

CONCHA Crech que hi ha alguna diferencia.

MARIA Ah! sí, molta, (*burlantse*) fugiu, un metje, com si no 'n sobressin! lo crech qu' hem arri-vat á que sigan més els «matasanos» que 'ls pobres malalts. Ja deu tocar mitj malalt per cada metje, per fer l' olla ben grassa.

CONCHA Ab tot, sempre te una ventatja l' home de carrera, ó de facultat, sobre 'ls que no 'n tenen cap, y es, el tenirla... Sabi ó ignorant, porta pá á casa.

MARIA Y lo que ha fet ell tothom pot ferho.

CONCHA Estant en condicions no t' ho nego.

ESCENA VII

GRAU y dits

GRAU (*entrant*) Hola, metjesa, ja os disputeu? No m' estranya; si no estariu bonas si no poguessiu disputar. Tinguessiu els meus mals de caps... Pro res, sou tretzes com la sogra. Sort que jo no m' hi «infundo», las cosas de casa son per la dona, prou feyna 'm dona 'l treball, la fábrica, las «huelgas»; pro vosaltres feu com els caballs de regalo...

- CONCHA Gracias per la comparació.
 MARIA *(ab mimo)* ¿Qué vens de malhumor? ¿Qué passa? *(posantli las mans á las espatllas)* qué esteu de baláns?
- GRAU No: apartat, sempre esteu per romansos las donas.
- CONCHA En Graü es amable com una romaguera.
 MARIA ¿Que 't pensas que ha d' esser com el teu? ¡quin home més empalagós!
- GRAU ¿Qui? ¿aquell? Hagués de tractar ab cent homes, ja veuríam si: estaria per canteulas de donas; pro ab la carrera que te, tractant ab malalts sempre ha d' acabar per convertirse en cataplasma.
- CONCHA Pro sempre fan més be que las ortigas.
 GRAU L' home ha de tenir carácter, no hi fa res que punxi com las ortigas, així tot va com una seda. ¡Desgraciada la casa ahont la dona mana y el marit 's fa de mel! Acaba per menjársel.
- CONCHA Donchs en Sever es mes dols que la mel y encara está senser, no me l' he menjat pas. Aixís es com ha de ser un marit.
- MARIA No 'l treguis en lloch, dona, ¿no veus que se t' en riurán?
- GRAU Si es un doneta, un criatura...
 CONCHA De l' últim ja s' en curará quan siga vell com tú y per lo primer no hi passo.
- GRAU Be, no t' enfadis. Ja veus, m' has dit vell y no m' he enfadat, ab aixó paciència y «non gruñatis». ¿Ahont es ara 'l teu maridet?
- MARIA Ha vingut á buscar á la Concha y aquesta no hi era y mentrestant l' han vingut á buscar per una consulta.
- GRAU Al Poble Sech.
 CONCHA Ahont siga: els diners, de tothom son bons; de pobres...
- GRAU A falta de richs...
 CONCHA Deu nos en dó. Sempre pagan millor qu' altres.
- MARIA Si parlas per nosaltres, dígalí que porti 'l compte.
- GRAU Fuij d' aquí, si encare li fem favor.
 CONCHA Si li agraeixas, si.
 GRAU Aixó es clar.
 CONCHA Está be, donchs en paus.
 GRAU ¿Qué li cobras els comptes?

- CONCHA No, que 'ls hi gasto y no butzina.
 GRAU Ja ho veig que rumbejas; benaventurats 'ls mansos...
 MARIA ... que d' ells serà la glòria del cel.
 CONCHA Esteu graciosos avuy: aixís m' agrada; no tot ha de ser reganys.  Oy Grau?
 GRAU Un fa per lo que 's troba.
 CONCHA Y es natural. A m  m' agradan las caras rialleras; al voltant meu sempre voldr  veurehi alegrías, que tothom rigu s, rigu s sempre...
 MARIA No 't pots queixar, perque 'l carnestoltes del teu marit sempre fa riurer,  ey! no t' enfadis, vull dir que sempre en té una pera dir.
 CONCHA Donchs jo encara no m' hi havia fixat. Quant tarda en venir en Sever!
 GRAU Ja veur s com ens conta que ha hagut de fer una operació grossa...
 CONCHA Sent vritat  perqu  no m' ho ha de dir?
 MARIA Be, encara que no la hagi feta, per darse importancia...
 CONCHA A devant vostre... no valdr  la pena; adem s que tampoch es vanitós y tal vegada massa modest.
 MARIA Ah s , alabel t .
 CONCHA Si no 'n tinch necessitat. Basta que vosaltres que no 'l podeu veurer, que de carnestoltes no 'l deixeu y altres mots m s   menos depressius no li escasejeu, l' hagueu cridat pera que os cuid s en vostras malalt as. No crech qu' hagi sigut per estalviar diners, perque no 'n tenui necessitat, sino per regoneixerli capacitat mes qu' als altres; pro tot aix  os ho gardeu aquí, (*al pit*) que no ho sàpiga ningú.
  Qu  dir an els vostres amichs si avuy vejessin que can e i la palinodia? Preguntar an  ja no es ximple el teu cunyat metje?  Tant mateix la pot mantenir   la dona?  Que 's estrany que 'l tinguis per assistir als teus fills?  que no 'ls estimas?
 GRAU Aix  no 's vritat; os ha carregat de cap.
 MARIA Y ara  qu  diu aquesi beneyt?
 CONCHA Vet aquí, lo que sou vosaltres; ni tan sols tenui el valor de defensar la vostra conducta; ab un es fals, es mentida, no es vritat, ho velleu tapar tot.
 MARIA No 'm citar s cap persona.

CONCHA ¿Qué no? Ta filla.

MARIA ¿L' Agneta? ¿Quí t' ha dit?

CONCHA ¡Pobreta! Res: pro las descortesías, la poca atenció que tant al meu marit com á mí 'ns guarda, dihuen ab la lógica de la ignocencia, lo que aquí passa envers nosaltres, las malas ausencias que 'ns teniu. Las criaturas no diuhen mentidas.

GRAU ¡Ah! ¡ah! (*rihent*) Ves de qui fa cas de la Agneta.

MARIA Noya, si no tens altra candela...

CONCHA Aixó 'm dona prou llum perá orientarme y seguir el rumbo que m' aparti de las tempestats que á cada moment feu surgir perque no naufragui una amistat que la sang, el parentiu, deuría fer més ferma, y no obstant á cada moment perilla, gracias á las vostras intemperancias y desprecis.

MARIA Farás el que 't vingui, tu mateixa. Sempre 'ns estalviarém els sermóns del teu marit y...

GRAU Las tapanerías d' aquesta.

CONCHA Deu te fassi bó! Si jo m' he ficat en vostres assumptos... tingas entés que may ha sigut per mortificarvos ni per imposarme. Sols una conciencia recta ha dirigit ma conducta, si no hagués estat així, ¡quant temps ha hauríam partit peras! Quantas bromas pesadas m' hauría estalviat y quants insults no m' hauría hagut de sentir. Pro tot ho he sacrificat en aras del parentiu, he procurat captarme la vostra amistat y bona correspondencia. ¿Qué n' he tret? Que qualsevol estrany es més ben rebut que nosaltres, ni las criadas 'ns reben be. Un consell amistós es pres malament, una advertencia es rebuda ab mofa. Y á fé, que be n' esteu necessitats de bon consell. ¡Qué Deu vos illumini y no vos deixi! (*Se 'n va.*)

ESCENA VIII

GRAU y MARIA

GRAU ¿Qué 't sembla la rata sabia? Si algú la sentís diría que te rahó. Res; se li ha enganxat la sabiduría del sabi de las set sivellas, Bon parell

en Sever y ella. ¿Encara ha trobat desbaratat el casori de la noya?

MARIA Per' axó, com sempre, han vingut las rahóns. Que si tu vius al día, que no sou tan ríchs com aparenteu, que l' Enrich busca diners y n' hi darém ..

GRAU ¿Y perquè n' hi hem de dar?

MARIA Vos dir el dot de la noya.

GRAU Ja ho entench.

MARIA ¿Què no la dotarás? (*ab estranyesa*).

GRAU No 'm vull dessensenyorir. Ell, que trevalli. No diheu tu y en Candi que guanya tant?

MARIA També ho sabs tu.

GRAU Jo no se més que 'i que diheu vosaltres.

MARIA ¿Perquè no prens informes tu?

GRAU ¿No n' has pres tu? Ja n' hi ha prou, las cosas de casa pórtalas tu, jo tinch altres mals de caps ab la fábrica. No 'n soch de faldilleta jo; axó deixau per en Sever.

MARIA Donchs ell diu que 'ls informes qu' ha pres no son pas favorables á l' Enrich.

GRAU ¿D' aquell ximple fas cas?

MARIA ¿Jo? Ja 'm sentirás si ve.

ESCENA IX

CANDI y dits

CANDI Buenas.

GRAU Qui del llop parla...

CANDI ¿Parlabau de mí?

GRAU És dir de tu, d' en Sever.

CANDI A propòsit; sabrás que he tingut un fort disgust ab ell, ha arribat á insultarme. tant, que la cosa no ha anat més enllá per respecte de la casa. Com de disgustos axis puch molt bé estalviar-me'ls, no estranyis que jo á casa teva no hi torni, mentres corri el perill de ensopegar ab ell.

MARIA Totas las amistats 'ns farán perdre.

GRAU Tu 'n tens la culpa: als meus els vares esquivar aviat ¿per qué no fas el mateix ab els teus?

MARIA La sang no 's torna may aygua.

- GRAU (*á Candi*). Mira, d' aquell ximple no 'n fassis cas, deixal dir, ¿sabs qué te? Enveja de la nostra amistat, com que ab tothom renyeix, li sembla impossible una amistat de trenta anys.
- CANDI Pro de tots modos podém ser amichs com avans, pro jo aquí no hi vindré.
- GRAU Te 'n guardarás prou, no faltava més que per un parent sobrevingut s' haguessin de interrompre més ó menos nostras cordials amistats. Déixaho corre, lo que 's aquí no 'ls hi veurás més.
- CANDI Pro la resolució teva es molt violenta, potser la María...
- MARIA Pera mi no hi ha inconvenient, d' algun temps á n' aquesta part se 'm fan insoportables...
- CANDI Sentiría...
- GRAU Ja sabs que jo soch molt resolt y l' amo á casa soch jo. Quant tornin, la porta pe 'ls nassos.
- MARIA La Concha no crech véurerla per aquí, y el seu marit si ve á buscarla...
- GRAU Es vritat que si no s' han trobat vindrá. Donchs, un bon miquel y «á vivir».

ESSENA X

Los mateixos y AGNETA, després ENRICH

- AGNETA Papá (*el besa*) ¿Com estás?
- GRAU Com feya tant temps que no 'ns havíam vist, desde 'l mitj día... Be!...
- MARIA ¡Ay! ¡quin home! ¿Qué no t' ha de preguntar pe 'l benestar?
- GRAU Bé, dona, bé. Ja ho sabs que á mí de modos me 'n sobran; pero entre familia ¿oy Candi?
- CANDI Que 't diré jo? Quant la veig tan falaguera, m' encanta.
- MARIA Vritat que si? Es molt bufona.
- GRAU Aixís, dona, aixís; dónali «alardas». No 'n te prou ab lo que li deu dir el seu promés?
- AGNETA Sempre parlem de viatjes de nuvis, de vestits, de riquesas, cotxes...
- GRAU Te molta terra á la Habana aquest minyó.

- AGNETA Terra no; pro hi te un «tío» molt rich que 'l farà hereu.
- MARIA No siguis plaga. No ho veus que no pot entendre't. ¡Santa ignocencia!
- GRAU No 'n parlém més. ¿Com en aquesta hora no es aquí?
- MARIA Ja 's estrany que no hagi vingut.
- AGNETA Y ell sempre es puntual. (*Mira al balcò*).
- CANDI Li deu haver surtit un altre colegi.
- AGNETA Ja bé, ara ha entrat en la escaleta.
- MARIA No podía tardar, ja ho deya jo, es dels joves formæls com 'n corren poch's avuy día, y si ha tardat serà per algùn assumpto serio.

ESCENA XI

Dits, y ENRICH

- ENRICH Ab el seu permís.
- GRAU «Alanta».
- ENRICH Als peus de vosté, senyora; senyor Grau servidor seu; don Candi, se 'l saluda.
- MARIA ¡Que 's fi!
- ENRICH Y tu, Agneta, ja sabs que t' idolatro. Dispén-sinme la tardansa..
- TOTS Dispensat.
- ENRICH Pero el senyor director del renombrat col·legi de Sant Tomás m' ha vingut á fer proposicions pera qu: m' encarregui de la cátedra de Francés y Cálcul, proposicions ventajós-simas que no he pogut acceptar per falta de temps; no 'm queda més que 'l que consagro á ma estimada, per una part, y per altra el que no obstant oferirme molta més remuneració, soch esclau dels meus compromisos; la meva paraula es una acta.
- MARIA En Candi ho deya que aquet fora el motiu de de la seva tardansa.
- ENRICH Don Candi es molt benévol.
- CANDI Rés de benevolencia: el que 's mereix.
- GRAU «Bueno,» deixeu vos de cumpliments, seyemhi. (*Fan dos grupos: Enrich y Agneta sols, y els demés al altre costat.*)

- MARIA Lo que 's el jove es correctíssim. ¡Quínas formas y maneras de espresarse!
- GRAU Es veu que 's fill de casa de senyors.
- CANDI Per més que l' habit no fa 'l monjo, no obstant, es precis confesar que no te «reproche» el modo que te de presentarse en societat.
- AGNETA M' hi poatarás ¿eh?
- ENRICH A París, Lóndres, Berlín, Bèrna, Interlaken. alló es viurer, es societat, elegancia, sport. Allí la vida es un paradís.
- CANDI Aquets coloquis amorosos convidan á riurer. ¡Quants recorts de la juventut despertan! (*Mirant ab intenció á Maria.*)
- GRAU Veig qu' encara somías truitas: á la nostra edat, bona cervesa, bona taula y bon llit, y 'l demés, creume, son romansos!
- MARIA Eu Grau es positiu.
- CANDI Donchs jo encara tinch el cor jove, encara alimento ideals.
- GRAU Fossis casat y tinguessis els meus mals de cap.
- ENRICH Ab ansia mortal espero el moment de dirte: ja ets meva.
- AGNETA De tu depent; dígaho á la mamá.
- CANDI Per lo que m' háveu dit, el matrimoni se efectuará prompte; l' Agneta ja te rebuts alguns regalos y no vull ser dels últims en demostrarli mon afecte; permétinme oferirli aqueixa petita mostra... (*Ensenya un estutx.*)
- MARIA Quina preciositat, Agneta.
- AGNETA Mama, mamá?
- MARIA Mira quin obsequi 't fa el nostre amich.
- AGNETA ¡Quin anell més mono, com brilla.
- GRAU Noy, t' has desdinerat. Es bonich.
- CANDI No 's el que la nena 's mereix; pro preneune la bona voluntat.
- MARIA No, que 's de valor y considerable.
- AGNETA Si 'l vegessin las cusinetas ¡quina rabial Míratel, Enrich (*li dona.*)
- ENRICH Es un regalo esplendit, don Candi, y se 'l felicita pel seu bon gúst.
- CANDI M' alegro que siga del gust de vostés.
- AGNETA Quina diferencia entre el tío y en Candi, el tío no 'ns vol regalar res.

ESCENA ULTIMA

SEVER y dits

- GRAU Ja 't fara algún sermó, ó t' ho pagarà ab visitas, ell tot ho paga així.
- SEVER Sempre serveix millor qu' aquestas bagatelas, ó que un mal consell.
- GRAU Jo diria Deu te quart, bestia.
- SEVER Aquest saludo en tu es escusat y no he fet més que contestar á la alusió.
- MARIA T' está bé: diu el refran; qui escolta pe 'ls forrats, ou els seus pecats. T' haguessis fet anunciar.
- SEVER La criada 'm tracta ab menos ceremonia que tu, m' ha franquejat l' entrada com de costum, ara veig qu' aixó ja ha cambiat, me servirà l' avís. La Concha ¿qué 's fora ja?
- MARIA Sí: se 'n anat.
- SEVER ¡Sens esperarme! ¡Qué 's estrany!
- GRAU No hauria faltat més sino que també hi haguessis sigut tu. ¡Bon sarau s' hauria armat!
- SEVER Ja ho entench: en dihent las veritats se perden las amistats.
- MARIA Donchs aixís mateix ha estat: vosaltres teníu el dret de censurarho tot, pro á vosaltres que no os toquin.
- SEVER Es un final que ja l'esperava; no 'm vé de nou; no ho sentho sino per aquesta pobra criatura que, ignocent, pagarà todas las nostras culpas.
- GRAU Y qué se t' en dona á tu de la meva filla y quinas son las meas culpas?
- SEVER Qué se m' endona dius? Més que á tu que li ets pare y res més, perque may t' ha preocupat ni la seva educació física ni moral; en ta miopia intelectual no has pogut comprendre que li daban una falsa educació y una instrucció frívola que no conduheix ni á fer bonas esposas ni bonas mares. Heu cultivat en ella

una inmodestia rayana en soberbia ridícula, li heu ensenyat á despreciar á tothom...

GRAU

Prou: vésten.

SEVER

Ja me 'n aniré: pro aquí que 'ls meus pobres consells com á metje han sigut escoltats, me donan molts drets á que m' escolteu, tal volta per última vegada, com á metje del ánima.

MARIA

Ja no 't necessitem pera rés, pren la porta com la teva dona.

SEVER

¡Desagrahida! ¡Mare insensata!

CANDI

(á Grau.) ¿Com toleras aixó?

GRAU

Vésten, ó no responch de las consecuencias.

SEVER

Poch intimidan las tevas amenassas perque no náixen del cor, perque no 'n tens, perque fins necessitas que t' abordin com als gossos. Si tinguéssis cor ja no consentirías la presencia d'aquest home aquí que 'l menor mal que 't pot fer es el de posarte en ridícul.

MARIA

Calla, mala llenga, calla.

GRAU

¿Qué ha dit?

CANDI

Deixal estar, es un boig. Treulo á fora y acabéu.

SEVER

(á Candi). Vosté queda á dins, y á fé que ho sento, pera consumir la ruina d'aquesta familia, pero guardis d'aquest boig. No anirá á Roma per la penitencia 'l malvat.

CANDI

Bravatas.

SEVER

Y tú, tendre ángel destinat al sacrifici, recordat que jo també 't faré el regalo, que no será d'esposallas, pro que aquestos brassos amorosos t' acullirán sempre el día que no siguis felís (Va per pendrerli la má, ella la retira pro éll la agafa, al mateix temps Maria diu).

MARIA

Deixa la nena.

SEVER

Jo també he vetllat el seu son nits enteras; he recullit els seus gemechs; he contat els seus sospirs; també á mí m' ha gelat la fredor d-la mort que la voltava 'l seu panteix, reperecutia en mon cor; veyent la blavor dels seus llabis m' estrenyía 'l coll y també m' ofegaba y l' meu cervell torturat per la impotencia, semblava que sortía del crani (Maria plora)

desesperat, perquè l' intel·ligència humana
emanació de la divina, tot llum, estigués en
tenebras com els ulls de ta filla agonisant.
Vencé la ciencia, ves si 'm costa, considera si
l' estimaré. (*La besa.*)

(*Quadro*).—TELÓ

FI DEL PRIMER ACTE

Acte segon

La mateixa decoració.

ESCENA PRIMERA

CANDI, la CRIADA

- CANDI Dius que la senyora ha sortit fa estona?
CRIADA Sí, senyor, es á casa la senyoreta.
CANDI ¿Y cóm están aquell parell de tórtoras?
Deuhen ser felissos els casadets.
CRIADA ¡Cál No senyor; tot el día 's barallan.
CANDI ¿Com ho saps?
CRIADA M' ho ha dit la minyona: entre nosaltres tot ens ho dihém ¡hey! no per vescantar, pro si la casa hi ha deutes, si la senyora té amich, ó amigas, si el senyor retira d' hora ó tart, si es mes amable ab nosaltres que ab la senyora, si 's gasta molt ó poch, ja veurá...
CANDI Sí, «vamos», parléu del que veyeu sino hi afe-
giu alguna cosa. Dígam, ¿perqué 's barallan?
CRIADA Per ben poca cosa, éll, el senyoret Enrich, diu que l' han enganyat com un xino, perquè no li han donat dot á la seva dona; qu' éll está carregat de compromisos que 'ls ha de cumplir y 'ls complirà ó tot anirà al botavan. A lo millor faltan diners per anar á plas-

sa y la senyoreta ve aquí corrents y tot queda arreglat. Aixó ho he confegit jo ab lo que veig y lo que 'm conta l' altre criada, la de la senyoreta.

CANDI Ja veig que tens talent.

CRIADA De tonta no 'n tinch res. Gracias á Deu.

CANDI Ja ho veig. ¿Y el senyor Grau, que hi diu ab tot aixó, perquè suposo que sabrá lo que passa?

CRIADA No ho sé á punt fixo, pro la senyora no fá més que plorar: suposo que 'l Senyor s' hi fá de pencas.

CANDI Es estrany, perquè èll es rich.

CRIADA També m' ho pensava jo, pro quan reflexiono lo que aquí passa casi 'n dupto que siguin tant richs com aparentan. Figuris que no donan més que tres pessetas per anar á plassa y àtipi á cinch personas. Lo que tinch de «rumiar» pera sortirne... Si no fos perque á la casa li tinch afecte, no voldría tants mals da cap. Pro veu, per la modista no hi planyen res. Ahir ho deya á la cambrera, la senyora, es molt bona, pro casi 'ns fá patí gana, pro miris 'ns agafém ab el pá; ella se 'n vol anar y á mí 'm sab greu cambiar de caras; desde que soch aquí ja hem cambiat de cambrera deu vegadas. Jo aixó li dich perquè es amich de la casa: jo de xerraire no 'n soch.

CANDI Moltes gracias de la confiansa que 'm fás: t' ho agraheixo.

CRIADA 'M sembla que la senyora ho va ensopegar malament, casantse ab el senyor Grau; té un génit tan adust, fins es ordinari, jo no l' hauría volgut y aixó que soch mnyona de servey, ni á pes d' or. Ab vosté si qu' haurían fet bona parella. ¡Es qu' es molt maca y elegant la senyora!

CANDI Tú qu' ets tan espavilada, ¿no has olorat res sobre 'l motiu dels plors de D.ª María?

CRIADA Oh, prou: tot es questió de xavos: perquè el senyor Grau no ha dat dot á la nena, perquè no li senyala una pensió mensual; pro èll diu que trevallin, perquè l' engauyava 'l gendre; qu' èll no 's vol desensenyorir en vida: velliaquí.

- CANDI Tct aixó es rés, ja s' arreglará: una tempestat en un got d' aigua.
- CRIADA Deu ho vulga: pro jo ho veig molt mal parat. M' en vaig á ájudar á la cambreña, es un ensa, no seiveix per res.
- CANDI Ves, ves, que la feyna no quedi enradera.
- CRIADA De lo que li he dit, muxoni, perquè de xerrire no 'n soch, ni hi vull passar.
- CANDI Pert cuidádo: com si no haguessis dit res. Adeu.

ESCENA II

CANDI, sol.

- CANDI Es guapa, es elegant, no hi ha dupte. Aquí la criada ja sospita que la posició d' en Grau es aparatosa y ella que governa la casa no ho ha vist. Casi 'm vaig convencent de que li falta talent y aixó no li deixa veurer clar la seva situació. Ahir res d' estranytenia, perquè li faltava, pero avuy, que 'l sentiment de mare per faltarli tot á sa filla, l' afigeix, y en Grau tancantse á la banda com se sol dir, nega tot aussili á la seva filla, 'm sembla impossible que no hagi obert 'ls ulls á la realitat. Pro ja 'ls obrirá: va enamorarse d' un jove elegant per sa filla, no va veurer més que l' exterior, el barnís que 's dona certa gent com ells mateixos; tipos en que tot es artifici ó mentida, que pensan enganyar y son ells els enganyats. Aquesta es la meva venjansa, va preterirme, va ofendre el meu amor propi preferint á n' en Grau perquè allavors semblava més rich que jo, que 'n sufreixi las conseqüencias. Es vritat que á n' aquesta situació hi ha contribuít mes per omissió que per comissió. ¿Qué n' haurían tret de pendrer informes? Indisposarme ab ella si no li haguessin agradat, com ha succehit ab la seva parentela y aixó en els meus plans no hi entra, al contrari, la lluyta entre marit y muller es lo que á mí 'm convé; que ella vegi

que la elecció va ser desgraciada en quan á la riquesa, constituheix per mí una esperansa. Aquest matrimoni desgraciat ha de ser la guspira de foch qu' encendrà el polvorí.

ESCENA III

MARIA y dit, després CRIADA

- MARIA (Entrant). Deu lo quart.
 CANDI Se la saluda. ¿Cóm está? Está un xich desmi-llorada. ¿Qué no 's troba be?
- MARIA Las penas no adoban.
 CANDI ¡Penas vosté! La més felís de las mares! ¡la més ditxosa esposal
- MARIA ¡Qué n' está d' equivocat!
 CANDI ¡Pero qué passal digui, tréguim d' angunias. ¿Qué potser en Grau, la nena...
- MARIA ¡Cóm ens várem enganyar! ¡Quan diferents son els informes de l' Enrich, de la vritat!
 CANDI ¿Qué? tál volta no es honrat, trevallador, intel·ligent?
- MARIA Aixó no ho sé, pero ja 'n dupto. Lo que sé es que desgraciadament es vritat que no 's guanya la vida de bon tros com deya.
 CANDI Aixó es lo de menos, mentres estimi á l' Agneta.
- MARIA No ho crech que l' estimi, perquè si fos aixís no li armaría escándols diaris porque no vá portar dot, en lo qual cap culpa 'n té ella.
 CANDI Es clar que no: pro tot 's podría remediar; passantli una pensió y ab aquesta y lo qu' éll guanyi...
- MARIA Sí, pro en Grau no ho vol.
 CANDI Es estrany sent rich com es y la fábrica va be, segons tinch entés.
- MARIA Sí que hi va; al menos ell ho diu, perquè d' éll no n' hi sapigut may rés: m' ha dat diners els hi gastat, si m' en han faltat ni he demanat y m' els ha dat.
 CANDI No hi cap dubte, éll podría ferho y ho farà demanantli vosté. ¿Qué vol que li negui, sent V. tant bona y...

MARIA
CANDI

No 'n puch sortir de cap modo.

Ja li ajudaré jo, perquè participo tant del seu dolor com si 'm fos propi; no en va, he frequentat disset anys aquesta casa prenent part en sas alegrías ¿cóm vol que avuy no m' associhi en el dolor? Quína llástima qu' hagi forsosament tingut que anar á Londres per assumptos de la casa que representa, tot fora arreglat.

MARIA

No crech que 'n tregui res: no sab contestar altre cosa que m' arregli, ja que jo vaig fe 'l casament; qu' ell no 's vol privar de res. No 'm queda altre recurs qu' empenyar la meva herencia.

CANDI

¿No la té en comú pro-indivis ab sa germana?

MARIA

La casa es de las dos.

CANDI

Es lo que 'm pensava. Donchs ja será difícil que ningú li deixi un duro ab aquestas condicions: sino es un usurer; ó un que tingui interés en possehirla, com per exemple, la seva germana.

MARIA

Pro en Sever no té diners per comprar.

CANDI

Está equivocada. En Sever no es rich pro pot comprar la seva participació, estiguin segura.

MARIA

D' ella la casa ¡may!

CANDI

Per aixó l' aviso, además que per contractar necessita 'l consentiment del seu marit.

MARIA

Aquest ray, si m' ha dit, arréglat. Pro recauré á las mans d' en Sever. ¡Cóm s' en riuría! ¡vaya una befa! Tot, antes que humillarme á n' éll. Además qu' els vaig treurer de casa.

CANDI

Pro ells en tenen la culpa, á vosté may l' han respectada, ni per ser de més edat que la Concha ni per res, engrehits per tenir ell una carrera.

MARIA

Es vritat, pro las circunstancias son terribles y ja no sé en quin mar navego.

CANDI

No tant com V. pensa. ¿Qué li falta? diners? jo 'n tinch per V. jo 'l seu amich, 'l seu admirador, el seu... ¿per qué no dirli? Si 'l cor esclata? el fervorós amant d' ahir, avuy sent la passió amorosa acrescuda per la gelosía de possehirla un altre, aquilatada per la contrarietat, sempre ferma, sempre vehement, sostinguda per sa dolsa veu, avivada per aques-

- tos ulls que destellan raigs de tendresa qu' arriuant al cor esparramant...
- MARIA ¡Candi! prou per Deu, ¿quín llenguatge es aquet? Consideri que soch l' esposa de 'l seu amich; consideri qu' hasta no sent aixís, com á dona casada m' insulta.
- CANDI Perdónim, te rahó soch un insensat, pro aixó atenua la pena merescuda. Diset anys que l' estimo.
- MARIA Calli, ó 'm retiro.
- CANDI Callaré, pro dignis aceptar l' ofrena d' un bon amich que no vol veurerla plorar.
- MARIA Agrahida sempre.
- CANDI ¿No accepta?
- MARIA M' hi pensaré.
- CRIADA Senyora: un senyor pregunta p' el senyor Grau ó per vosté.
- MARIA Dígali que passi. ¿Un senyor? 'L cor 'm diu que ja ve un altre disgust.
- CANDI Ab el seu permís jo 'm retiraré.
- MARIA Veurém que será, no se 'n vagi.

ESCENA IV

PROSPER y dits.

- PROSPER Ave María...! 'S pot passar?
- MARIA Avant. ¿Qué veig? 'L senyor Prosper; qui 'm va donar tan bons informes de l' Enrich.
- PROSPER ¿Qué no es una bona persona?
- MARIA Vosté dirá.
- PROSPER Jo per tal 'l tinch, y á vostés també. Vegi si l' hi hauría deixat la meva pobresa.
- MARIA ¿Qué diu?
- PROSPER Vull dir que li vaig deixar deu mil pessetas sobre 'l dot de la seva filla y com demá vens la lletra y á n' ell no 'l puch veurer may per que no 's troba á casa seva á cap hora per recordarli 'l compromís m' he determinat de venir aquí, pera noticiarho al seu marit.
- MARIA Pro vosté per qué no m' ho deya qu' estava entrempat?

- PROSPER Es qu' allavors no ho estava d' entrampat, va ser després quan 'l matrimoni estava concertat ab amonestacions tiradas, que li vaig deixar la cantitat consabuda.
- MARIA ¿Pero quína garantía li va oferir?
- PROSPER Com es públich y notori que vostés son richs y molt bonas y cristianas perşonas, 'l dot de la filla; ella no es pas borda.
- MARIA ¿Ho veu Candi? sempre 'l mateix! Ditxós dot.
- CANDI Ja veurá; deixim fer (*á Prosper*). ¿Quant li va deixar V?
- PROSPER Deu mil pessetas, comprés l' interés.
- CANDI Sens interés ¿quant?
- PROSPER Las condiciones son reservadas.
- CANDI Si vosté te reservas, 'l Sr. Grau també 's reservará 'l dot y V. no cobra. Vegi si li convé.
- PROSPER Verge Santa del Socós! Consideri qu' es tota la meva pobresa.
- CANDI Vosté pera fer el negoci, va informar favorablement sobre la conducta y posició de l' Enrich, tot era mentida, y naturalment, el negoci ha surtit esguerrat s' ha de conformar ab la pérdua, altres hi perden més.
- PROSPER Pero jo m' hauré de tancar á l' Hospici. Per pietat, al menos el capital...
- CANDI Quant importa? La vritat, perque es fácil saberho.
- PROSPER Cinch mil pessetas.
- CANDI No fora mal negoci si li haguera sortit be. Se 'ls fa pagar ben cars V. 'ls informes.
- PROSPER Senyora per pietat, soch un pobre!
- MARIA Un pobre diable, un miserable, vagi á cobrar al infern que ja hi te una cama.
- PROSPER Senyoreta, no s' enfadi, tots hi perderíam, jo 'm veuría obligat á fer un embarg...
- CANDI ¿Y las tercerías? El jove no te res. ho deu tot, ¿qué embargará?
- PROSPER (*Apart.*) Massa qu' ho sé. (*Alt.*) Aixó ho veurém.
- MARIA Qué diu? Es vritat aixó? (*Apart á Candi*).
- CANDI És de suposar. Miri, quan el senyor Grau hi sigui y posantse á la rahó, tot s' arreglará.
- PROSPER Deu ho vulga: Senyoreta, tot ha estat per fer un favor, soch un pobre, Passinho bé.

ESCENA V

MARIA y CANDI, després GRAU

- MARIA Quina situació més espantosa: un embarg, el jutje, l' escribá, l' agutzil, els mobles al carrer, aixó no pot ser, no pot ser.
- CANDI María, tranquilisis, tot té remey, en la seva má está.
- MARIA No, es en Grau que ho té de fer. (*Entra Grau*).
- GRAU (*A Candi*). Hola tú, ja has arribat? Qué tinch de fer jo? ¿Qui es aquést subjecte que acaba de sortir d' aquí, segóns m' ha semblat pujant la escala?
- MARIA Un fulano que venía á cobrar ó que intercedis sembla, en el pago d' una lletra acceptada per l' Enrich.
- GRAU «Vamos» ja van sortint els inglesos. També á la fabrica m' ha vingut á trobar per lo mateix l' ebanista. Veyam, are comensa la professó, ja veurém quan s' acabarà.
- MARIA ¿Qué li has respost?
- GRAU Que tiri p' el cap que vulgui, jo de quartos no 'n dono, prou vaig gastar ab robas y demés. Lo mateix diré a n' aquest socio.
- MARIA ¿No veus infelís que 't posas en evidencia, qu' estás fent un paper ridícul?
- GRAU Tant se m' en dona,
- MARIA A mí nó. ¡La meva filla al carrer! Ab la vergonya de veurer sa casa embargada! ¡May!
- GRAU Perqué m' enganyavau. Tú y aquest, deyau qu' era tant bon partit.
- CANDI Aquí hi hagut un engany á mitjas. ¿Qui havia de creurer que no donguessis dot á ta filla sent rich com ets?
- GRAU Mentres visca no 'm vull desensenyorir. Ells que son joves que trevallin.
- CANDI Pro 'ls ha d' ajudar, home, no siguis tossut, tréulos del pas qu' es troban, després ja será altre cosa.
- GRAU No 'm desdínero més, ja he fet prou; qui vulgui dona que la mantingui.

- MARIA Pro si 'ls prenen els mobles y demés y passat el trimestre l' amo 'ls treu de casa, ¿cóm vols que fassin?
- GRAU Mira, arréglat y no 'm vinguis ab quèntos, prou mals de caps 'm dona la fàbrica.
- MARIA Ditxosa fàbrica, primer son els fills.
- GRAU Y donchs ¿per qui trevallo?
- MARIA Es cert, pro fes un sacrifici!
- GRAU Ja n' he fet prous y no m' amohinis.
- CANDI Escóltam, Grau, si per contingencias del comerç avuy 't trobas sense fondos, sabs que soch bon amich y els meus cabals están á la teva disposició. Disposan y 'm farás favor.
- GRAU Gracias, pro no 't tinch de menester: jo ja sé 'l que faig.
- CANDI (*apart*). (M' en vaig, ara que 's barallin.) Ab el vostre permís dech retirarme; que no m' escapi 'l correu, he de contestar sens falta á la casa Tompson. Arregleu aquest assumpto, lo que 's paga ab diners may es car. Ja se arreglará. Si tú, Grau, ets mes bó que 'l pá... Vaja, no posis aquesta cara tan feréstega.
- GRAU ¡Ja, ja! estich ben albardat.
- CANDI Vaja, adios; pasiho bé, senyora. Hasta luego. (*Se 'n vá*).
- MARIA Estigui bó.
- GRAU Adeu.

ESCENA VI

MARIA y GRAU

- MARIA Es dir que 'ls mobles no son pagats y diu l' Enrich qu' importan dos mil duros, mil que 'n deu al usurer...
- GRAU Posan quatre mil y no 't quedarás curta.
- MARIA ¿Cóm s' arregla aixó?
- GRAU Ja ho saps: jo no trech un céntim de la fàbrica, y del modo qu' estich ab l' hereu, siño fos per la escriptura de la societat... tot per mor de tú que m' hi has fet renyir.
- MARIA Pro no ets ben amo del capital que 't va deixar ton pare?

- GRAU Sí, pro quan no siga bó per dirigir ó...
 MARIA 'T quedarà 'l capital.
- GRAU ¿Qué vols dir ab aixó?
 MARIA Que paguis els deutes de l' Enrich; que quatre mil duros més ó menos no ve d' aquí. Mira, estalviarem, si per cas.
- GRAU No estich per estalviar, ni per dar diners.
 MARIA No t' entench, sempre als meus ulls has sigut un bon marit y bon pare, ¿á que venen aquestes raresas? Aquest oblit dels debers que t' imposa la paternitat! ¿Qué no tens diners? díga-ho. Sápigam jo á queatenirme, y no cregui may que no estimas ni á ta esposa ni á ta filla. Fora 'l desengany més horrorós que podria sufrir.
- GRAU A ca 'n Grau may hi han faltat diners.
 MARIA Sent aixis, sols ets digne del meu despreci.
 GRAU Tu 'n tens la culpa de tot lo que passa.
 MARIA Es cert, pero si m' estimassis, comensarias per perdonar á aquesta pobre mare qu' es la primera en plorar las consecuencias d' una irreflexió; no dexarias qu' els ulls escaldats per las llágrimas pregonesin la seva inmensa desventura; si fos aquella á qui tant deyas estimavas, no deixarias que li arranquesin el cor, usurers sense entranyas; ni 'l nom honrat de la meva familia fora motiu d' escarni per ser, res més que desgraciada. Pero si jo als teus ulls ja no soch lo qu' era y 'm pensava, fesho per ta filla, per la sang de la teva sang, y hasta molt me temo, que fins l' ánima li engendreres, si es posible aixó.
- GRAU (A part). (Aquesta dona 'm mareija).
 MARIA No 'm contestas? Jo no puch creurer que sigas tant infame que ni 'ls plors de l' amant esposa no 't conmoquin, ni la situació de la teva filla t' afligeixi. Dígam que té rahó en Sever que vivim al dia, y estaré contenta. Tot ho passo, á tot 'm resigno, pero veurer aquest cinisme, aixó may.
- GRAU No 'm parlis d' en Sever, ja sabs que l' aborreixo.
 MARIA No se perque aquesta paraula sentintla á n els altres 'm fa mal! Deixem 'n Sever contestata. ¿Ets pobre?
 GRAU ¿T' ha faltat may res?

- MARIA** Pro ara 'm falta tot. Ma filla es ma única existencia, per ella arrastraria una vida de privacions, de miseria, de martiris perque no patís, la filleta del cor.
- GRAU** Pro, escolta, no se perque t' enfilas d' aquet modo si tot 's pot arreglar sense que jo hagi de treurer res de casa que servirá per nosaltres quan siguém vells y després de morts á n' ella... Vénte ta teva herencia.
- MARIA** Ja m' ho vas aconsellar avans, pro ¿qui la comprará?
- GRAU** Qui li convingui.
- MARIA** Ningú la pot comprar mes qu' en Sever.
- GRAU** ¿Aquell ximple?
- MARIA** Sí. Ja veus qu' ella qu' es la petita 's quedi ab la casa...
- GRAU** No se que dirte, es sensible, pro ja veurás, arreglat. Jo tinch altres mals de caps y á n' ell ni ella els vuy veurer. (*Vase.*)
- MARIA** ¡Que desgraciada soch!

ESCENA VII

MARIA. sola

- MARIA** ¡Deu meu! ¿que tinch de fer? Arréglat tú mateixa, fes lo que vulgas... Aquestas paraulas que ahir constituían 'l meu benestar y que traduhia per consideració, respecte y amor del meu marit; qu' era la expresió de la més omnímoda llibertat en tots els ordres de la vida conyugal, avuy pesan sobre el meu cor com á llosas de plom, y 'm sembla que no es fill del amor sino del egoisme; ja no es consideració, sino indiferencia. Tanta llibertat m' ofega. Necesito consell y ningú me 'l dona, busco remey y no 'l trobo. ¡Ní 'l meu marit! Per salvá 'l conflicte no 'm quedan més que dos camins. ¡L' oferta d' en Candi! Al pensar m' esgarrifo! Després de la declaració d' amor que m' ha fet, creuria que ja comenso á sucumbir á sa passió criminal. Aixó no pot ser. ¿Perqué el meu marit m' abandona á las

mevas forsas, exposantme á ser ludibri d' un home afortunat que 'm pretend? ¿Que es un nesci? ¿es un insensat? ¿Es un malvat? Aixó no ho puch creurer: es benevolencia, es una confiansa que m' honra, y que 'n seré sempre mereixedora.

L' altre cami; ¡recorre al cunyat!... perque ab ma germana es inútil que hi recorri. Es vritat qu' aquella guarda 'ls diners que guanya 'l seu marit; pro fer res sense donarni coneixement, ni pensarhi! Quina situació mes horrorosa, trucá á la seva porta després d' haberlos tancat la meva! ¿Y si després de suplicár 'm giran l' esquena? Si 'm repeteixen 'l «Deu t' ampari» d' ahir, que encara repercuteix en els meus oidos? Pro no; la Concha y en Sever estiman á la nena. Si no per mi qu' ho fassin per ella. Deu els ho pagarà y jo 'ls ho agrahiré (*toca un timbre.*) El meu orgull s' humilla; antes que tot soch mare.

ESCENA VIII

MARIA, CRIADA després CANDI

- CRIADA** ¿Mana la senyora?
MARIA Sí: vés á casa D.ª Concha y á n' ella á solas, li dius que necessito veurerla com mes aviat millor; que 't dongui siti y hora.
- CRIADA** Está be. (*se 'n va.*)
MARIA ¿Quin torment! no sé perque el cor 'm batega així. No sé perque 'm sembla que 'l sacrifici de 'l meu orgull ha de ser estéril.
- CANDI** A la disposició de V. Maria. ¿Que tal, ¿tot está arreglat, vritat?
- MARIA** No senyor: no 'm queda altre recurs que recorre á la meva familia.
- CANDI** A n' en Sever? (*contrariat.*)
MARIA ¿Y donchs?
CANDI Ho sento perque sofrirá un desengany: no 'n treurá res mes que una humillació.
- MARIA** En Sever te bons sentiments.
CANDI Es un cómic.

MARIA
CANDI

Per l' amor de Deu no 'm desesperi.
Al contrari, si li porto el consol. Aquestas llágrimas cauhen sobre el meu cor com gotas de plom fos y encar que no siga mes que per egoisme no vull que plori, la vull veurer felis com antes, sempre ditxosa; vull veurer aquesta cara hermosa ab la beatitut de las verges de Murillo.

MARIA
CANDI

Per Deu no abusi...!
No abuso, m' asocio á la seva adversitat y tracto de remediarme. La meva insignificant personalitat, la meva fortuna, tot, está á la seva disposició. Olvidém si vol el passat, considérim com si fos germá seu y seré felis. (*S' treu una cartera.*) Aquí hi ha part del fruit d' un treball honrat, dispósin; tórnime 'l ó no, es la unica prova que desitjo darli del meu afecte y de que la meva bona amistat es aceptada.

MARIA
CANDI
MARIA
CANDI

Aixo no: li he dit que m' hi pensaria.
Mentres hi pensa, aquí ho deivo.
No, emportisho. (*Ho ha deixat sobre la taula*)
Si no ho necessita ja ho passaré á recullirho.
(*Se 'n va depressa al mateix temps qu' entra Concha.*)

ESCENA IX

CONCHA y MARIA

CONCHA
MARIA
CONCHA
MARIA
CONCHA

(*apart.*) ¿El mal esperit per' aquí? Malament.
¡Concha! (*s' abrasan, petonejan y ploran.*)

¡Maria!

¡Soch molt desgraciada!

¡Pobre germana meva! ja ho sé tot, no 'm contis res. Ves que vols fer, en que puch servirte, disposa, y aixuga ton plor.

MARIA

Gracias; no esperava menos de tu. La tossu-
neria de 'n Grau 'm posa en la situació de
vendre 'm la participació que tinch á mitjas
ab tu, de la herencia paterna. Com á ningú
mes que á tu convé l' adquisició te la ofe-
reixo ab las condicions que vulgas.

- CONCHA Antes que tot, dech ferte una observació: 'l meu marit m' ha ensenyat á ser franca y lleal, perque ell predica ab l' exemple. Donchs bé; lo que tu calificas de tossuneria no es vritat que ho siga, el teu marit tindrà defectes, tots ne tenim, pro no es la que tu pensas la causa que 'l mou.
- MARIA ¿Quina?
- CONCHA La de no tenir diners.
- MARIA No pot ser.
- CONCHA Els Graus tots son de ca 'n Alabau, volen embafar á tothom ab olor de diners, sens que se 'n vegin gaires; de tant olor de diners no 't va embafar 't va marejar. Si gracias á n' aquesta treta va lograr ferte la seva esposa ¿com vols que sent consecuent desfassi l' engany? Com que no 'l vull rebaixar; pro la vritat, es una mica curt d' enteniment, pensa el pobre que no l' estimarias tant si coneguessis la seva posició. Vet aquí en que consisteix la seva tossuneria.
- MARIA Si per cas com s' enganya! Es el pare dels meus fills.
- CONCHA No duptis, aquesta es la vritat. Anant al fondo de la cuestió, ¿perque vols vendre 't l' herencia?
- MARIA Pera pagar 'ls deutes del gendre: deu tot lo...
- CONCHA Que ha comprat. Aixó es ja del domini públich:
- MARIA Com s' entend?
- CONCHA Si, tothom ho sap, además de lo que hi afegeixen, que per ara callo. Tu 't vendrás 'ls teus bens, no 't quedarà res per els altres fills, pagarás un mobiliari que necessita un bon pis, y després de que farém manegas?
- MARIA Dará llissóns, augmentará la seva fama, augmentant els ingresos y s' haurán salvat de la ruina.
- CONCHA Está bé, no hi faria res l' estat de pobresa en que 's troba, pro hi ha una cuestió previa: ¿creus tu que l' Enrich estima á ta filla, que está enamorat de sa juventut y bellesa?
- MARIA ¿Y perquè no? L' Agneta es bonica, es...
- CONCHA Lo que vulgas, pro hi ha joves tan estragats, que ja ni 'ls importa res la bellesa fisica ni la moral de la dona; la qüestió es viurer sens

- MARIA trevallar á expensas de la dona ó dels pares.
 Pro l' Enrich...
- CONCHA Ja t' ho vaig dir antes que sols se preocupava dels diners y desgraciadament no he errat.
- MARIA ¿Qué he de fer, pobre de mi?
- CONCHA Si 'l teu gendre es digne, ajudarlo en la mida dels teus recursos, may, fent lo que puga perjudicar als altres fills. Si 's per cas que cambihin de pis per ser el que ocupan massa car, cambiar; si la teva filla no pot portar sombrero, que 's posi mantellina; aquellas joyas que, segons diuhen, tenen bastant valor, véndrer las si están pagadas ó tornarlas al argenter si no ho están.
- MARIA ¡Aixó es vergonyós!
- CONCHA Més vergonyós es tenir deutes sens necessitat. no més que per aparentar.
- MARIA Si no es aixó el que 't demano (*desesperada*.)
- CONCHA Ja ho sé, pero 't dono el que 't convé: consells. També 't daré diners, quan convinga; tinch carta blanca de Sever.
- MARIA Cómpram la meva part.
- CONCHA Es que no es teva.
- MARIA Donchs de qui?
- CONCHA Dels teus fills, no exclusivament de l' Agneta. Pro encara que jo accedis á la teva pretensió ¿qué resolts? Res y deixam acabar: si l' Enrich es com presumo, un gandul qu' ha viscut sempre de la trampa ¿allavors qué pasará? En quant estiguin arruinats, os deixarà la filla y gracias que la deixi sola, si no la prostitueix.
- MARIA ¡Verge santa! Aquets vaticinis m' espantan.
- CONCHA Procura que no 's compleixin y aixó ho conseguirás si vols.
- MARIA ¿Que vols que fassi?
- CONCHA Posar á proba l' Enrich; párlali clar y segons 'l que 't contesti resol. Si estima 's resignará; si 's subleva senyal que no estima; si es trevallador s' alentará; si un dropo amenassará. Pro aixís defraudém totas las esperansas qu' ell ha concebut y ho perden tot.
- MARIA ¿Que se 'n viu d' aixó, quan no 's conta ab el propi esforç? Aduch aixís ¿que pots perdre mes de lo qu' has perdut fins ara? Con-

sidera que encara hi pots perdre mes, si te entretens.

MARIA ¡Una separació! ¿Que dirá la gent?

CONCHA Deixat estar la gent: procura per ta filla.

MARIA Per ella aniré al sacrifici si aixó es necessari, pro tu no ho veus com jo perque no l'has portada en tas entranyas y per aixó no pesas las consecuencias d' una separació motivada per cuestió d' interesos.

CONCHA (*in terrumpintla.*) No es cuestió d' interesos, es cuestió mes elevada, es cuestió d' amor, de mútua atracció, també 'ls matrimonis pobres son felissos quan s' estiman; l' amor, l' amistat, tots els afectes elevats de l' ánima no 's compran, ¡pobre humanitat si aixó 's comprés! ¿Podrias véndrert tu?

MARIA ¡Primer morir! Es impossible.

AGNETA ¿Perque vols comprar amant marit per ta filla donchs? També es impossible.

MARIA Tinch el deber de probarho tot, de tocar tots els registres pera procurarlos la felicitat.

CONCHA Conformes: pro comensa per lo esencial; no l' interés, l' amor.

MARIA Digas que no tens cor pera compadirte de ma afflictiva situació y acabém. Totas aquestas reflexions son bonas pera fer á qui no te l' anima ferida com jo.

CONCHA Massa que ho veig y per aixó tracto de posarhi remey parlant á la rahó, al cervell, al enteniment que es el Nord, segur que 'ns guia en las tempestats de la vida. El cor sense la brúixula de la rahó sols pot conduhirnos á estabellarnos contra las rocas.

MARIA ¡Jo 'm torno boja!

CONCHA ¿Y com no, si estás entre 'l bé y el mal y no sabs escullir? L' un perque bé t' aconsella, l' altre perque t' adula.

MARIA No t' entench.

CONCHA Parlaré mes clar: mentres aqui hi vinga 'l dimoni obsesor d' en Candi, de rés servirán las advertencias honradas y amistosas ta germana: treu aquest home de casa de teva y allavors serás mestressa de tu mateixa y 'l teu enteniment 's despertarà á la llum de la realitat, amarga sí, pro sempre millor, mes benéfica que las dolsas mentidas.

MARIA Pro ell...
 CONCHA ¿Ell?, no pronuncíhis el seu nom que deshonras el nostre immaculat.

ESCENA X

Dits y AGNETA

AGNETA (*Surt Agneta y sent l' ultima frase.*) La tia aquí? Mamá ¿que parlavan de l' Enrich?

MARIA ¿Que no saludas á la tia?

AGNETA Dispensi: ¿com está tieta?

CONCHA Be.

MARIA Es una nena encare (*á Concha.*) ¿Quin vent 't porta? ¿Que hi ha de nou?

AGNETA No res: pro are l' Enrich al anarsen s' en ha emportat las mevas joyas.

MARIA Perque ho ha fet?

CONCHA (*apart*) 'Ls aconteixements 's precipitan.

AGNETA No li he preguntat res, per por que 's posés á cridar com un boig contra tu y 'l Papá. Pro he pensat: ves á dirho á la Mamá. No li diguis que jo t ho he dit, jo pagaria la festa.

CONCHA (*apart*) ¡Pobre criatura! (*Alt*) Pro ell t' estima.

AGNETA ¡Oh si! molt! A vegadas crida contra mi pro ja hi estich feta.

MARIA ¿Com?

AGNETA Crech que tots els homes casats son iguals, també crida y roadina el papá.

CONCHA (*Alsantse.*) Reflexiona be lo que passa y no 't precipitis.

MARIA Es que las circunstancias son apremiants.

CONCHA Mes de lo que 't figuras. Espera.

MARIA Aixó es bo per dir. Jo no puch seguir 'l teu consell; estich desesperada.

AGNETA ¿Que parlen de nosaltres?

MARIA No, filla, no.

AGNETA Tu sempre dius que soch una criatura ja ho sé, ¿pro de qui parlariau sino de mi?

MARIA Digam la vritat ¿ets felis en el nou estat?

AGNETA Si: pro quan vé tanta gent á preguntar per ell y tots se 'n van enfadats perque no 'ls vol rebre, quan sab qui son y á cada un d' aquets

que ve, crida furiós contra tu y 'l papá y parla de enganys, allavors la meva ánima s' entristeix y ploro.

MARIA Veus, Concha? 'l veus el nuvol que enterbola la seva felicitat?

CONCHA No hi veus de lluny, ets miope; sols veus lo petit, l' insignificant, la causa major no l' abrassas. Estás cega d' enteniment.

MARIA ¡Y tu seca de sentiments! ¡no tens cor de mare!

CONCHA Deu t' ho perdoni com jo: l' experiència demostrará qui de las dos te rahó, qui mes cap y mes cor y menos vanitat. Adeu y que 'ns guardi á tots. (*Se 'n va.*)

ESCENA XI

Dits menos CONCHA

MARIA Sola! Una porta tancada, y l' altre... sembla que ma germana ho ha endevinat tot.

AGNETA ¡Mamá! que tens que desvarias?

MARIA No, no, es cuestió de characters; som incompatibles.

AGNETA No vos aveniu gayre: es vritat, tu tan bona y ella tan tossuda contra el meu marit ¿que pensas que no ho se que parlavau d' ell?

MARIA Es vritat, pro no 'ns hem avingut.

AGNETA Ni may perque tu hi perts perque 't disgustas.

MARIA Bueno estigas tranquila: ja no succehirá mes.

AGNETA Ja n' estich y no t' amohinis per ella. May ha sigut bona amiga, encare que de la familia sempre...

MARIA No parlis mes, es la teva tia.

AGNETA M' en vaig á casa que no estiga esperantse l' Enrich.

MARIA Adeu filla del cor. (*La besa plorant.*)

AGNETA Mama: no ploris que 'm trencas el cor! ¡si jo soch felis! (*vol riurer y plora.*)

MARIA Veste 'n. Adeu.

AGNETA Adios. (*se 'n va*)

ESCENA XII

MARIA, sola

MARIA

¡Una decepció! No m' ha humiliat, pro fent gala de gran perspicacia m' ha colocat en una situació mes difícil encara. L' haverse emportat las joyas el gendre es sospitós; no hi ha dupte ¿las haurá venudas ó empenyadas? ¿perque si fins avuy res els ha faltat y 'ls acreedors venen á trucar á la porta de casa? ¿Será per pagar deutes apremiants que desconech? ¿Que pot ser es jugador? ¡Deu meu! y quina idea m' ha vingut de repent! No pot ser; aixó seria monstruós! qu' ell s' hagi fet ab fondos á expensas de las joyas per fugir y abandonar á la meva filla. No, aquesta idea no ha nascut de mi, es sujerida, sí, sujerida; ma germana n' ha parlat de l' abandono d' ell. No es estrany desde 'l comensament d' aquestas relacions qu' han acabat en matrimoni, sempre ha sigut auguri de calamitats. Desgraciadament els fets li donan la rahól Pro aixó es un motiu més perque, costi lo que costi, 'ls tregui de tal situació; no 's digui que no m' he volgut sacrificar, que hi estat avara de diners. M' ho vendré tot per' evitar tal escándoi y vergonya.

ESCENA XIII

MARIA, CRIADA y EBANISTA

CRIADA

Senyora: un home desitja parlar ab vosté.

MARIA

Que passi. (*La criada surt.*)

EBANISTA

Deu la quart senyora: vosté no 's recordará de mi.

MARIA

Si senyor: vosté es l' ebanista.

EBANISTA

Pera servirla; l' objecte que 'm porta aquí es el de veurer com arreglém el cobro de la factura

que acredita del seu gendre. He vist al seu senyor, m' ha respost malament y antes que portés l' assumpto als tribunals, faig l' última tentativa d' arreglo presentantme á vosté que com á mare tractará de evitar un escandol que á ningú convé.

MARIA] L' amenassa per endavant.

EBANISTA Perdoni, senyora, posis en el méu lloch, consideri que la pérdua del import del méu crédit, representa 'l fruyt de molt trevall, el pa de la familia.

MARIA] Ja me 'n faig cárrech. Esperí: tot s' arreglará.
EBANISTA No pot ser; ni 'm puch exposar qu' altres embarguin lo que 'm pertany y tenir un plet pera fer valdrer el millor dret.

MARIA Comprench aquestas rahóns, pero confíhi en mi que jo 'l satisfaré.

EBANISTA (*Apart.*) ¿Qué faig? Aquesta senyora 'm fa llástima ¿perqué no 'm paga si com acaba de dir-me el senyor Candi te diners?

MARIA Veig que la trista situació, de una mare desgraciada el commou. ¿Vosté s' esperarà, vritat?

EBANISTA Ho sento, pro no pot ser; tinch compromisos, además, que ab don Prosper no hi vull res.

MARIA ¿Qué 'l coneix, vosté?

EBANISTA ¿Quí no 'l coneix á Barcelona? Un usurer que ha arruinat á moltas familias deixant cantitats als troneras dels fills?

MARIA ¿Pro que hi te que veurer vosté ab ell?

EBANISTA Jo res, pro per si no ho sab, li diré que hi ha una lletra ab venciment en blanch firmada per son gendre.

MARIA ¿Com ho sab?

EBANISTA ¡Aixó ray! (*apart.*) Com li diré per no descobrir en Candi (*alt.*) Ja ho veurá... Don Prosper mateix m' ho ha dit, tot esperant al senyoret á la porta de la escala de casa seva. Tothom respira per la ferida. Vèliaqui.

MARIA Tothom cobrarà: necessito arreglar las cosas mevas... Quan...

EBANISTA No 'm puch esperar. Jo tinch fets els gastos de la «demanda» al jutje, no vull afegir á lo perdut.

- MARIA No se que dirli, jo no 'm puch tornar diners. El responsable no soch jo.
- EBANISTA Segons 's miri. Vosté va escullir el mobiliari y per la cara de vosté vaig tirar endevant ¿qui s' havia de pensar qu' escullís per gendre un pelacanyas?
- MARIA (*Apart.*) ¡Reyna santíssima! ¡Quin retret! M' ha traspasat el cor!
- EBANISTA (*Apart.*) ¡Qué pagui, ja que te diners! Senyora: ja sab la meva resolució: també soch pare de familia y 'm refío de lo que 's meu.
- MARIA ¡Quin torment! (*apart*) Aquí, la cartera d' en Candi; allá, consells y res més, y á casa ma filla la mofa, 'l ridícul més espantós...
- EBANISTA ¿Qué fá, qué determina? D' aquí m' en vaig al jutjat.
- MARIA ¡Per pietat no hi vaji, jo pagaré!... (*agafa la cartera*) (*apart*). Sembla que 'm cremi el dits; ni goso tocarla; ja 'm sembla qu' estich en la pendent del vici... No; doscosas vaig á heredar dels meus pares, un petit cabal y una inmensa fortuna en honra. Sacrificaré el primer. ¡Deu m' ajudará! (*obra la cartera.*)
- EBANISTA (*Apart.*) Ja tinch els quartos, ja he estat de sort.
- MARIA (*Apart.*) L' honor no: la dignitat, el meu orgull á la seva disposició després d' haverlo casi despreciat, preferint á n' en Grau.
- EBANISTA (*Apart.*) Sembla que somía. Despertémla. (*alt.*) Aquí te 'l compte ab el conforme del senyoret; puja sis mil pessetas.
- MARIA Está bé. (*obra la cartera ab ma tremolosa*) Siga aquesta la última gota del calçer de mà amargura. (*Alt.*) Un, dos, tres, quatre, cinch, sis.
- EBANISTA ¿Qué no 's troba bé, senyora?
- MARIA Prengui aixó y vágissen ¡per Deu!
- EBANISTA (*Pren els bitllets.*) Ja ho sabia jo que vosté es bona, del seu marit no n'hauría tret res. Moltes gracias. A la disposició de vosté. Mani. Deu la quart. (*Se 'n va.*)

ESCENA XIV

MARIA despres CANDI

MARIA ¡Si; que 'm guardi, que be ho necesito! ¡Sempre lo mateix! El meu marit, el pare dels meus despreciat per propis y estranys. Soch orgullosa, pero avuy m' humilla si m' enlairan, y es qu' avuy regonech que no tinch forsas per lluytar sola contra tots els mals que 'm voltan.

CANDI Ab el seu permís. (*entrant*) ¿Qué tal la germaneta? No crech que s' hagin entés.

MARIA Hasta á cert punt no; pro crech que te rahó en part.

CANDI (*apart*) Malament. (*alt.*) Aixó de cap manera; ella no té el bellíssim cor que te vosté. Si 's trobés en el seu cas, abandonada en aquesta grave crisis per un marit egoísta y avaro...

MARIA Deixil en Grau: no 'l bastregui.

CANDI (*desconcertat.*) Vull dir... que ella no te més que la vanagloria d' haverla humillada á vosté y ab seguritat que no l' ha complascuda en sos desitjos.

MARIA Es cert, pro no per' aixó es menos bona. He hagut de fer us dels diners de vosté... (*aixó dit ab tristesa.*)

CANDI ¿Que 'm diu? ¡Cuanta felicitat per mí!

MARIA La meva desgracia l' alegra?

CANDI Aixó may! Pro en la desgracia es quan se coneixan els amichs y jo que vull serho de vosté m' ha dat ocasió de probarli qu' ho soch y vosté ho vol serho de mí.

MARIA No hi havia necessitat d' aquesta prova perquè ho sapigués vosté de nosaltres y nosaltres de vosté. Sempre ha tingut dret á nostra estimació.

CANDI (*apart.*) Aquet llenguatge 'm desconcerta. (*alt.*) Pro las circunstancias han variat: així V. n' está més segura del meu afecte, de la meva adhesió, de que vuy corre ab la seva companyia tots els temporals de la vida sent

l' àncora, y permeti l' inmodestia, dels fills d' en' Grau, sols per vosté.

MARIA
CANDI

Y per el seu amich, el meu marit?

Si l' ha abandonada, en lo concernent á aquesta cuestió ¿qui se 'n recorda?

MARIA
CANDI

Jo.

Vosté que ha sigut víctima d' un engany; vosté á qui en Grau va cassar com á las alas ab mirallets que semblavan d' or y no eran més que vidres; vosté qu' avuy plora, y plora perque la seva posició no es la que 's pensava y no pot remediari la situació de la seva filla amenassada de ser tirada 'l carrer, tot fill dels artificis d' un home que no te cap qualitat y á falta d' ellas s' apropia la més vulgar, la de ser rich, per conquistár el cor d' una dona molt més jove qu' ell y hermosa com un sol.

MARIA

Calli: ¿á qué ve aquesta inquina contra 'n Grau?

CANDI

María: jo també la pretenía, jo també l' estimava y l' estimo, ja ho sab; era més jove qu' ell, pro jo era verídich, no era més qu' un simple tenedor de llibres, creya en ma fallera que 'l meu intens amor triomfaría sobre una talega de quincalla. ¿Perquè? vosté ho sab las malas arts que havia de desplegar en Grau pera desbancarme, perque era jo el preferit. Si no l' estimés, avuy sería 'l día del meu triomf, el de la meva venjansa, pro l' estimo.

MARIA

No es vritat y encara que ho fos que m' importa si vosté no es més qu' un pèrfid amich? ¡Insults!

CANDI

MARIA

Fa poch el meu marit era rich, según V. 'm deya pera fer ressaltar, la per mí, incomprendible conducta d' ell; are ja 'l fa pobre pera fer befa de mí que 'm creu enganyada desde que 'l vaig preferí á vosté. Si algún moment hagués duptat de la elecció, cregui qu' avuy no 'n duptaría: val més en Grau que vosté.

CANDI

Després d' haver acceptat els meus favors; després de diset anys de ferli la cort. aixó es una burla. Coqueta al ffl!

MARIA

Deixém apart el temps que 'm fa la cort, según diu vosté, qu' en quant á mi 's refereix, jo encara no ho havia reparat, perque en

aquestos moments crítichs si be alguna vegada s' ha propassat, li he posat els peus á rotllo y allavors protestava de sa lleal amiat, calificantse vosté mateix, d' insensat. ¿Qué li havia de dir jo si V. 's feya justícia?

CANDI Aixó es una burla sagnant! ¿Aixís paga els meus favors?

MARIA ¡Infame! ¿Vol cobrars'ho ab la meua honra? Vegi lo que valen els seus diners. (*li tira la cartera á la cara.*)

CANDI ¡Aixó més! El despit, la passió acrescuda, per el despreci, la ira que 'm produheix el nou desengany, son foch abrasador que tot ho crema, com la lava del volcá deixarà recort del meu pás. ¡Has de ser meua pesi al cell (*s' abalansa per agafarla.*)

ESCENA ULTIMA

CRIADA, PROSPER y dits.

MARIA (*fert un xiscle.*) ¡¡¡May!!! (*Surt la criada y Prosper. Al veurels Candi queda parat.*)
Acompaña aquests dos miserables á la porta.
Senyoreta: jo venía...

PROSPER

MARIA

Com els corbs á ajuntarse ab aquest altre (*per Candi.*) en busca de carn morta y podrida, pro la senyora Grau, encar que te l' ánima ferida, no la té malvada y sab defensarse contra la luxuria y la codicia. Recullin aquesta cartera, es l' única presa que poden fer. (*Prosper la recull y junt ab Candi passen la porta per l' ademán imperiós de María.*)

FÍ DEL ACTE SEGÓN

Acte tercer

La mateixa decoració

ESCENA PRIMERA

MARIA y GRAU

GRAU Es un conflicte, no hi ha dupte, pro si vol cobrar que m' ho vinga á demanar á mí y 'ns veurém las caras.

MARIA No es questió de que os vejeu las caras, es questió de dignitat: aixís com li he tirat la cartera per la cara sense las sis mil pessetas qu' he pagat al ebanista, es precis reintegrarli tot, sense pérdua de moment.

GRAU Be, no hi vagis depressa.

MARIA A mí la calma 'm consúm: no vull que 's puga dir de mí que me he deixat galantejar per un home per explotar-lo, perquè tal idea ha estat molt lluny de mí; y del galanteix no m' en hauria adonat sino hagués sigut p' el desvergonyiment d' última hora.

GRAU S' en n' ha endut la llissó qu' es mereix; no esperava menos de tú. Es un mal amich.

MARIA Si la meva conducta 't plau, arregla la teva á lo que las circunstancias exigeixen:

envia immediatament las sis mil pessetas al infame.

GRAU
MARIA ¿Sabs qu' estich tentat de no pagarlasi?
¡Aixó may! Encare qu' éll s' ha fet molt petit fent traició á l' amiatat, no 't rebaixis á la seva altura regatejantli 'l pago dels seus diners.

GRAU Es que per lo que veig no para la cosa en haverte insultat á tú, sino qu' éll va informar favorablement del gendre, preparant el conflicte qu' estém passant.

MARIA Es clar que ho va fer aixís. Tots els encàrrecs que li feya per pendrer informacions, deya que 'ls cumplía y tornava ab informes inmillorables tant en questió de familia com de conducta y talent.

GRAU Donchs que 'n pagui la penitencia. Ell té la culpa de tot.

MARIA Aixó sou excusas de mal pagador. La culpa la tens tú; no era éll que s' havia de preo- enpar de la noya; es el pare á qui pertoca ferho; pro tú ab l' excusa de la fábrica no t' en cuidavas ¿quí ho havia de fer en aquest cas?

GRAU Tú.

MARIA No 'm vaig quedar parada. Pro l' amor de mare, l' inexperiencia d' una dona, la falta de coneixement de la societat y 'l talent que la gent malvada emplea pera sorprendrer la bona fé de la gent honrada, foren causas del meu engany.

GRAU ¡També m' haurían enganyat!

MARIA Ves si van enganyar á n' en Sever! Ell sempre va dir lo mateix.

GRAU ¿Qué fora pobre? ¿Y qui es éll?

MARIA Aquest «quí es éll» es la nostre desgracia. Sempre menyspreuhantlo han volgut tancar els ulls pera no veurer lo que val y la forsa de la seva inteligencia va sobreposarse y l' acceptarem com á metje dels nostres fills forsats per la gravetat de las circunstancias. Va intentar ser el metje de la nostre ánima y no sols ni 'l vam escoltar sino que 'l várem treurer de casa. Avuy tots estém malalts per no haverne fet cas, per no haver escoltat els seus avisos, per

haver atribuït á enveja els seus consells y á gelosía la prevenció contra l' infame amich.

GRAU
MARIA

Pro be, ¿ahont vas á parar ab tot aixó? Que l' hem tractat ab ingratitut no regonexentli desinterés y afecte pera nosaltres, y es precís que li donguém una satisfacció demanant que 'ns aconselli en aquesta compromesa 'situació. Aixó per éll, per egoïsta que sigui la nostre conducta en aquest moment, será lo bastant perquè ab son ánima noble, obri els seus brassos per acullirnos y son gran cor pera consolarnos. No entench aquest cambi.

GRAU
MARIA

¿No l' entens? Ja sé perquè: es que no sents l' afront que ha traciât deferte 'l teu antich amich: es que la teva sang no 's subleva devant de tan inícua conducta y jo que l' he haguda de sufrir no 'm resigno á quedar en una situació que 'm repugna. Forsada per las circunstancias vaig fer us dels seus diners creyentlo á pesar de tot amich teu. Avuy que s' han romput las hostilitats per ser un pérfit, no 'n vuy res d' éll; ni 'l recort si puch.

GRAU
MARIA

¿Y 'n Sever 't traurá d' apuros? Millor que tú que m' hi has ficat, deixant-me que m' arreglés com vulgués. Donchs be, ¿qué també m' haig d' arreglar?

GRAU
MARIA

Fes lo que vulgas.
¿Fes lo que vulgas! Aixó es una frase cínic-a que si ja no justifica, explica la conducta de la muller en certs cassos. Voleu donas honradas, quan vosaltres no teníu honra; voleu donas dignes quan no coneixeu la dignitat; voleu la dona sensata y vosaltres la porteu entre boigs ó malvats com ha succehit á casa. Si haig de fer lo que vulga ha de ser ab coneixement de causa: ¿perqué remolejas en el concernent al pago de las sis mil pessetas? Considera que no 's tracta d' un acreedor qualsevol que pot cobrar ab usura interesos; sino d' un home que s' ho pot cobrar ab la fama ja que no d' altre modo.

GRAU

Per aixó mateix no 'l pago.

- MARIA** (*dramàtic*. . Donchs mátal, pro servint per projectils la moneda que li deus.
- GRAU** Aixó ho deus haver llegit en alguna novela.
- MARIA** Ho he llegit en un llibre que se 'n diu pundonor, vergonya dignitat, honradés que tú no coneixes ni per las escubertas, ó ho fás veurer.
- GRAU** Es dir, que vols que jo 'm mati ab éll?
- MARIA** Ni vull que 'l vegis tant sols, ves si estás equivocat: vull que cumpleixis; vull que com á marit subsanis la meva errada.
- GRAU** Deixaho per mí.
- MARIA** No es assumpto teu, es meu; tú no has de fer més que pagar, tot seguit, perquè jo en aquest moment no puch.
- GRAU** Ni jo tampoch.
- MARIA** ¿Perqué?
- GRAU** Deixaho correr.
- MARIA** Quan la fama, pot perillar, no puch. deixarho correr: tart m' en adono, es vritat, y á costa de dolorosa experiència, ja que á tú no 't fa rés y sembla que els meus mals no 't preocupan, ni 'ls sents, havente de ser propis perquè fereixen la teva carn, la teva ànima, com deu ser la muller als ulls del marit; ya que aquest divorci de sentiments que fa temps sospitava, avuy 's manifesta ab tanta cruesa Sápigas qu' entre tú y jo, no hi haurá de comú més qu' el ser pare dels meus fills: el divorci del ànima, fatalment, conduheix al dels cosos quant la dona es digne.
- GRAU** Pro tu no pots duptar de que t' estimo. (*S' acosta á n' ella.*)
- MARIA** Com article de luxo: un caball de regalo. Apártat.
- GRAU** ¿Qué vols que fassi? (*Ab calma.*)
- MARIA** Res; déixam tranquila: m' arreglaré. (*S' en va.*)

ESCENA II

GRAU sol

- GRAU** Te rahó que li sobra, pro á mi que no 'm teuguin de la fábrika. No serveixo més que

pera guanyar diners... per l' hereu. El pare va fer un porch gras y á mi 'm va deixar la legítima pelada. ¿Pro qui li diu á n' ella? Sort que treballant, deduhits els interessos del capital, las ganancias son á mitjas y aixó 'm permet viurer ab cert desahogo fent un bon paper devant de la gent, y la meva dona estava contenta... Pro ha vingut aquest malehit casori y tot s'en ha anat al patarri, per mor d' aquell ximple d'en Candi. Si no fos pel compromís que m' ha fiat, hasta sería cosa de riurer. ¿Que s' habia pensat de la María? (*En fatich.*) Com ho arreglo aixó? Volent sostenir el luxu, com l' hereu, tenir el fill á tota pensió perque ell els hi te; fent portar sombrero á la dona com á en Sever, m' he atrassat; ja de la herencia no 'm quedan més que deu mil duros. Acabada la contracta, l' hereu pagantme'ls, pot no continuar... hasta cert punt prescindir de mi y disoldres la «Societat Grau hermanos». Si avuy li demano diners, renyits com estém, es capás de rescindir el contracte, y 'm quedo al carrer. Si dich la vritat á la dona, ja ho veig; dirá que 'l pare y jo la varem enganyar, perque Deu no li tingui en retret; el pare no era escás en promesas y sabia fer ballar l' aiga devant dels ulls. Además, que si dihent la vritat y fentli coneixer la meva situació 's remediés alguna cosa... pro tot queda com avans jo, de pobre, no 'n vull ser, y ben mirat, ja 'm vaig fent vell y ella es jove... ¿Y la noya? Es vritat que ella no te res que que veurer, ni culpa, en el passat ni el present, perque la María la va casar ¿pro jo perqué volen que pagui els plats trencats? Ella que s' arregli. ¿No diu que 'n Sever ja pot treurerla d' apuros millor que jo? Donchs que l' en tregui.

ESCENA III

GRAU y MARIA

MARIA *(Entrant.)* He enviat recado á n' en Sever y á la Concha que 'm fassin el favor de venir aquí, porque jo no puch anar á casa seva per trobarme molt malament.

GRAU Y qué vols dir ab aixó?

MARIA Que si l' has de rebrer com acostumas, trayent forsas de flaqueza, jo aniré á casa d' ella.

GRAU Ni bé, ni malament, m' en vaig.

MARIA Fes lo que vulgas. *(Grau se 'n va.)*

ESCENA IV

MARIA sola

MARIA «Quan el dimoni obsesor d' en Candi siga fora, allavors, serás mestressa de tu mateixa, allavors hi veurás clar. Així 'm parlava» ma germana. ¡Qué certas han sigut sas paraulas! ¿Com li pagaré las reflexions que m' ha fet? Ellas m' han salvat de la perdició, m' han previngut de perill; he arribat á la vora de l' abim serena y per aixó no he caygut en el fons! Benehits sigan els meus angels guardians! Pro la meva filla, pobreta, víctima d' un miserable ¿s salvará? ¿No la protituirá 'l protegit de D. Prosper? Antes qu' aixó la separació; sí, lo que més 'm repugna, porque la societat sempre senyala ab el dit á la muller porque es debil, porque mentres es casada la fan menor edat.

ESCENA V

MARIA y CRIADA

CRIADA Senyora: don Sever y la seva senyora venen desseguida. M' han preguntat que 's lo que passava, y jo...

MARIA ¿Qué li has contestat?

CRIADA Lo que he vist y sentit: quan anava á obrir la porta á n' aquell vell tan fastigós perque era ell el qui trucava, he sentit que vosté y aquell bona pessa 's disputavan, he anat á obrir depressa; he sentit aquell xiscle de vosté; he vingut correns y el vellot á redera meu...

MARIA No hi fa res que 'ls ho hagus dit á n' ells, pro no ho digas á ningú més.

CRIADA No tingui por, senyora, jo xerraire no 'n soch.

MARIA ¿Y 'l senyor?

CRIADA És fora.

MARIA Pots retirarte. (*La criada s' en va.*)

ESCENA VI

MARIA sola.

MARIA Val més més que sigui á fora, parlarém ab més llibertat. Quan he enviat recado á ma germana la primera vegada, tot eran recels, tot por de quedar desairada, considerava com una humillació el pas que acabava de dar; pro ara, no se perque se 'm obra el cor á la esperansa, perque veig en ella y més que ab ella en el seu marit el port de refugi en la borrasca que passo. En Sever 'm treurá del conflicte present y 'm salvará dels que 'm presenta l' esdevenir. ¡Diuen que 's un aixalabrat! ¿Perqué? Jo també ho he dit y encara no se perque. Es

bon marit, trevallador incansable, é inútil es dir ab aixó, que 's económic y previsor, ningú malgasta lo que molt costa de guanyar. Te enemichs, pro també te amichs que l'estiman fins á la idolatría, perque per aquets ell tot es desinterés, abnegació y caritat, així ha sigut ell per mi, per ma filla, no pot veurer una llágrima que no l'aixugui. ¿Perque te enemichs? Ara hi veig clar: en una societat egoista, hipócrita é ignorant, una consciencia recta dirigida per un clar enteniment, no pot viurer sense enemichs: tothom fuig de la llum, ningú vol veurer sa imatge en el mirall de la vritat. Contra ell, las ánimas baixas, en ell, las elevadas y. . las que portém la mort á sobre per las feridas d' una existencia desatinada, quant ja potser no tením remey! (*Entran Sever y Concha.*)

ESCENA VII

SEVER, CONCHA, y ditas

- MARIA** Quant favor! (*plorant abraza y besa á Concha*) Ja no soch ingrata, pro soch molt desgraciada.
- SEVER** (*Apart*). ¡Pobre mare! (*Alt*). Vaja no posis aquesta cara que no n' hi ha per tant; tot te remey menos la mort. Además que sabs qu' estás entre amichs de l' ánima y de la sang.
- MARIA** ¡Quín consol 'm donan tas paraulas! Quant temps que 'l meu cor no havia sentit tanta pau y sossego! Uns m' atormentavan, altres 'm perseguían...
- CONCHA** No t' en recordis més ja 't sentirá 'n Sever...
- MARIA** Sí: ditxosa tú qu' ab orgull portas 'l seu nom.
- SEVER** Vaja, vaja, encara 'm farías tornar vermell si fos una senyore'a.
- MARIA** ¡Sempre jovial! ¡Cuánta tranquilat hi ha en el teu esperit!

- SEVER Y que t' en prescriuré una bona dosis: aixó es lo que t' convé.
- MARIA La tranquil·tat d' esperit sols la dona una consciencia recta y jo no sé si 'ls he seguit els impulsos de la meva consciencia ó si m' he deixat portar per passions...
- CONCHA (Interrumpintla). ¿Creyas obrar malament?
- MARIA Den sab que no. Pro creguí en ma cegue-
ra, ó millor dit, superbia, que jo 'm basta-
va per tot, despreciant avisos y consells
amistosos.
- SEVER No paríem més del passat, aném á lo qu'
interessa. En la carta 'm dius que de la
cartera d' aquell canalla 'm vas treurer sis
mil pessetas pera pagar al ebanista.
- MARIA Si.
- SEVER Donchs se li han de tornar á pesar de tot
com més prompte millor: jo las hi entra-
garé en nom d' en Grau.
- MARIA Y CONCHA ¿Tu? (Estranyadas).
- SEVER ¿Per qué no? Si algún defecte tinch y aquet
es el més gran, es el de ser *Quijote*...
- MARIA Jo no puch consentir que 't disgustis ab
ell, podria tenir conseqüencias, per mí do-
blement desagradables, una entrevista ab
els dos.
- CONCHA Te rahó la María, envíali els diners junt
ab una tarjeta d' en Grau y en paus.
- SEVER ¿Y qué creyeu que podria succehir trac-
tantse d' un miserable? Ni 'l treball tindria
d' escupirli la cara perque no la presenta-
ria, y si aplicarli la punta de la bota en
cert siti y prou.
- MARIA No ets el meu marit y encara qu' ho fossis
tampoch ho consentiria, perque, es trist
confessarho, tant ell com jo ne tenim la
culpa T' haguessim escoltat.
- CONCHA En Sever enviará l' import de la factura
del ebanista. Ja está resolta aquesta ques-
tió: aném á las demás.
- MARIA Es vritat que tot just som al comensament
del carrer de l' amargura.
- SEVER Deixat d' amarguras: la quinina es molt
amarga pro cura las febras. Pren el remey
sense repugnancia y 't curarás.
- MARIA Tot ho pendré de tu, si hasta crech estar

millor desde 'l moment que t' he enviat á buscar, pro ara salvam la filla per segona vegada.

SEVER La salvarém, pro...

MARIA (*Asustada*). ¿Qué vol dir aquei pro? dlgas, per Deu

CONCHA ¿Per qué t' asveras?

MARIA Es qu' aquet pro en boca d' ell es una sentència fatal. Ell tan humá...

SEVER Escoltam y reflexiona: ¿tú sabs qui es el teu gendre?

MARIA Ara ja creeh que no ho sé.

SEVER Es un d' aquets Geronis Patarots que buscan una posició social, per medi del matrimoni. Ab un barnís superficial de bona educació y una instrucció rudimentaria, enlluernan aquesta *turba multa* de petits, ó grans propietaris, ó d' industrials acomodats que no titubejan en concedirlos sas fillas, perque son ells els que més enamorats están del pretendent, sobre tot las mares. De las fillas ja no cal dir lo qu' ha de succehir per la doble sugestió á qu' están somesas, els papás y 'l pretendent.

MARIA Que l' Enrich es un d' aquets no 'n dupto, pro com no 's pot tornar enredera atenuém el mal: es el mérit de l' Agneta.

SEVER No ho perdo de vista; d' ella 'm preocupo, pro las cosas s' han fet de tal manera que la solució sino es imposible es dificilíssima. Comensant per lo més sencill qu' es la qüestió económic, no atino com pot salvarse: tot ho deu menos las joyas, segons he averiguat avuy, perque l' argenter no las hi va voler fiar, no sé d' ahont va trenrer 'ls diners.

MARIA Els hi va deixar un tal Prósper.

SEVER No par is més: vaya un pillo, ja sé qui es; un usurer sens ánima com tots.

MARIA Te una lletra de dos mil duros.

SEVER Ab lo qu' acabas de dir, poch més ó menos, he contat deutes per valúa de sis mil duros. Ahont son?

MARIA Lo meu.

SEVER No n' hi ha prou: recordat de l' inventari y sabrás el valor de la finca.

MARIA
SEVER

¿Y en Grau?

Pobre Grau: cada any s' atrassa poch ó molt segons las ganancias de la casa, pro sempre s' atrassa.

MARIA

Es imposible perque aquí casa tot passa per mí y ho retringo tot, perque ell no cridi.

SEVER

Será lo que vulguis; pro quan ell s' exclamava era perque li feya mal alguna cosa: la butxaca.

MARIA
SEVER

¿Per qué no m' ho deya?

¿Qué t' havia de dir! Si per alguna gent la felicitat, sols consisteix en tenir diners. y ell perque fossis felís, gastava més de lo que podia y no 's feya cárrech que, no son els diners la base de la felicitat sino la salud y la llibertat, no en l' acepció política d' aquesta paraula, sino en l' independència, en el sentir y obrar. Gracias á n' aquesta idea errónea de la felicitat, s' ha fet esclau del «que dirán» y tal vegada á seguir las cosas aixís, de la miseria, perque com ell es honrat, y ns es *llest* qu' es el nom qu' avuy 's dona á n' els pillos, no pot ni sab' acudir als ardots per ferse 'ls seus, com se diu avuy al acte de robar, sense caurer baix la sanció del códich penal, es molt difícil que surti d' apuros.

MARIA

No pots imaginarte 'l consol que 'm donan aquestas reflexions: hasta aquet moment moment 'm desesperava l' actitut del meu marit y 'l considerava mal pare y mal marit. pero avuy tu me 'l presentas d' un modo, que ja no sols mereix l' estima en que 'l tenia sino qu' es digne d' alabansa.

SEVER

'M plau aquet cambi en la teva opinió pro no perdém de vista qu' aixís hem compromés el pervindrer de la filla y la vostra tranquilat, y s' hi ha de posar remey.

MARIA

¿Sempre he somiat! Tens rahó ¿Qué he de fer? ¿N' estás segur de la situació d' en Grau?

SEVER

Segürrissim: ho se per 'l seu germá, l' hereu.

MARIA

¿Per l' hereu? (*ab estranyesa.*)

SEVER

Tenia la filla petita malalta de gravetat, per recomendació del metje de cabecera vaig

anar á ferli una petita operació y la curació va ser rápida, d'aquí va establirse certa confiança en el terreno social, y com es natural, sent parents vostres un y altre, 's va parlar de tot.

MARIA
SEVER

Pro l' hereu no 'ns pot veurer.

Es la teva manía: l' hereu es un home molt discret, de bon criteri y millors sentiments, pero tu ja pots veurer y entendre, que si vosaltres no voleu ser els seus amichs, ell no ha de tenir cap empenyo en serho? No li queda mes remey estimantvos com os estima que compardirvos.

MARIA

¡Deu meu!! Cuants desatinos! No tinch perdó: He apartat als bons y he acullit als malvats.

CONCHA

Si, filla si, pro tothom 't perdona y plora ab tu la teva desgracia.

MARIA
SEVER

¿Es dir que no hi ha remey?

No 't desesperis, no hem vingut per mortificarte, al revés, per consolarte. Tornant á la cuestió económica per saldar 'ls deutes del teu gendre tu t' has de desposehir de tot y el teu marit de casi la meytat. ¿Val ja pena de fer tal sacrifici?

MARIA
SEVER

Perque la meva filla siga felís, si tots, y mes que sigan necessaris.

Acceptat si ha de ser aixís; ¿pro quinas garantias tenim de que 'l nostre sacrifici, dich nostre perque també hi vuy ser, (li dech á l' Agneta el regalo promés), no será esteril. A n' ell no li agrada el treball, es un fill prodich expulsat de la casa paterna y que si li van donar 'l consentiment per casarse, va ser per alló que diuhen: tal vegada casat farà bondat, qui sab? lo que no vol dir altre cosa, que carregas el mort, vulgarment parlant, á un' altre familia.

MARIA

Probemho: jo l' aniré á veurer, encara qu' ell diu que no vol veurens perque l' hem enganyat no dotánt á la Agneta, per mes que may li yam prometre res; jo m' ho humillaré anantlo á trobar, y á contarli 'ls sacrificis que fem y estém disposats á fer per ajudarlo; que treballi; que 'ns ajudi; que consideri que l' Agneta, qu' es un angel de candi-

dez y d' hermosura, es ignocent de tot quant passa; que nosaltres, son pare y jo, 'ls responsables, estem disposats á tot perque estimi; á la nostre filla y li fassi portar un nom honrat com los seus pares li han dat á n' ell. ¡Cuantas ovellas descarriadas han tornat al remat despres d' una vida errant y vagabunda! Potser la nostre veu afligida y la amorosa de sa muller l' enterneixin, y vegi lo que no podia veurer á causa de nostras inesplicadas resistencias.

CONCHA

Te rahó la Maria. Ell ha cregut y segurament creu, que 'n Grau es rich y per aixó fá la fòrsosa. Quant sá piga la vritat, es probable, que cambihi de modo de pensar, perque no li queda altre recurs que 'l treball per viurer.

SEVER

No tinch inconvenient en probar aquet recurs per mes que 'l crech inutil dada la opinió que d' aquets entes tinch formada. Son pitjors, els qu' es vénen á una dona rica, qu' els que assentan plassa de soldats perque l' Estat els mantingui y vesteixi sense treballar, pro tenen una ordenansa rigida y severa que 'ls posa el peu á rotllo si faltan, pero els de qui parlém no tenen ordenansa que 'ls cohibeixi, tenen una infinitat de drets y prerrogativas sobre la muller que no prescribeix encara qu' el marit siga digne d' un presiri. El mal marit es, en aquestas condicions, el butxi de la muller la explota la martirisa, la prostitueix ó la mata.

MARIA

Tens rahó: ja se que no he sabut cumplir l' alta missió d' una mare qu' es la de formar el cor dels seus fills pera que sigan utils á la societat v á sí mateixos; que no he cultivat la seva inteligencia, que portada de ma superbia he desohit els teus sabis concells; que en lloch de deixar á ma filla que seguís 'ls impulsos del seu cor li he imposat els meus; sense tenir en compte que no tenia discerniment per acceptar el company y conseller per tota la vida y si sentia per ell irresistible atracció. Res d' aixó m' ha preocupat, li he presentat un jove gantele que sols podia afalagar la seva vanitat y exaltar la seva fantasia fentli substituir las joguinas que encara l' atre-

yan per un nuvi venturer. Veig clara la responsabilitat que cau sobre mi, y la inmensa desventura qu' he deparat á la pobre Agneta. ¡Deu de pietat! ¿Perque permets que jo vegi per els meus propis ulls, tantas desgracias sobre la meva filla, fruits d' una imprevisió criminal, resúmen de dos casaments sense amor, sense passió, unich llas qu' uneix las ánimas en aquesta vida terrena. (*plora.*)

CONCHA
SEVER

(*Apart á Sever.*) Pobre Maria, desvaria. (*Apart.*) Ara ja no, pro la crisis será tremenda. Prepara ton cor d' angel per acullirhi una nova filla. El problema no te solució favorable.

MARIA

He pecat molt pro l' expiació es espantosa: veurer á ma filla escarnida per la societat ab lo mot d' *una mal casada*, tot-per ma culpa, 'm desatina m' horrorisa y tot sacrifici ha de ser poch per remediar tantas desventuras. Tu (*á Sever.*) m' ajudarás en aquesta empresa redemptora de salvar al meus fills de la miseria y tal vegada de la deshonra.

SEVER

Aquets accents sortits del cor fan vacillar la meva rahó. Si, María, ho intentarém tot, farem 'l saciifici momentaneo de la nostre fortuna y será de moment perque el teu marit y jo tenim la santa virtut del treball que sosté y regenera.

CONCHA

Gracias Sever, tot aixó mes tindré d' agrahirte.

MARIA

Y jo, pregaré á Deu perque beneixi la vostra inmensa caritat y amor que conforta el meu esperit abatut per tant infortuni. Gracias, 'm deu consol. No se per que ara tot ho veig rialler, de color de rosa, perque sento 'l goig de viurer, perque m' alena l' esperansa. ¿M' enganya el cor de mare? Concha, per l' amor que teniu á ma filla no m' abandoneu. (*plora.*)

SEVER

¡Pobre mare! ¿qué no faré jo per tréurerlhi aquesta espina del cor? El penediment la redimeix y la fa digna de compassió.

CONCHA

Tingas fe y no t' abandonis al sentiment, germana del ánima qu' en trencas el cor.

MARIA

Ara las llágrimas son un bálсам p' el meu

cor ferit, ¡may havia plorat! El plor d' antes no sortia d' aquí (*senyala 'l cor*) era fill de la desesperació que comdemna, aquet ho es de la fe que salva y será salva ma filla. (*Entra la criada.*)

CRIADA Senyora: un home que sembla mariner ha portat aquesta carta pera vosté.

MARIA Dónamela. (*Li pren*). ¿Un mariner? ¿Per qué el meu cor batega? ¿Quins negres sentiments l' agitan... (*Desclou la carta*). ¡Qué veig! (*Llegint*). A bordo del *Orion* y firmat, «Enrich.» Tot es inútil; s' ha consumat el sacrifici! Tant falagueras esperansas s' han disipat com el fum; els castells de ventura que jo volia aixecar per ma filla cauhen arrasats al impuls d' una carta, d' un tros de paper.

CONCHA Veyam que diu la carta.

MARIA ¿Qué vols que digui? Si ja ho sé tot lo que diu: m' ho dicta 'l cor qu' ara ja no m' enganya.

SEVER Llegeixhi: sapiguém á que atenirnos.

MARIA (*Llegint*). Senyora: ab greu sentiment de la meva ánima 'm despedeixo de vosté causant principal de la desgracia de sa filla y de la meva. Al casarme ja podían suposar qu' un home com jo, jove, sense ofici ni carrera, no podria mantenir á sa filla ab el luxo, que vostés sostenían y la tenían avesada, esent, per lo tant, indispensable un dot que, si no me l' havían promés estava en el dret d' esperar-lo, com vostés mateixos y tothom m' havian fet entendre.

«En la impossibilitat d' aguantar per més temps una situació tan falsa, he resolt, d' acort y per consell de son bon amich don Candi, trasladarm' á América...» (*Parlant*). Horror, miserable! (*Llegint*). «ahont treballant puga ferme una posició que 'm permeti presentarme devant sa filla ab el prestigi d' home digne, del titol d' espós ¡Quina befa mes sagnant! Quanta inquietut! ¡Quanta miseria! Caigui tota sobre meu la teva venjansa ja que soch l' única reś-

ponsable pro que deixi á la meva filla. (*plorant*).

CONCHA
MARIA

María, sossegat.

¡Oh quina idea més horrible! Vaig á salvar á la meva filla, á protegir-la contra 'l nou perill que l' aménassa; no té marit que l' ampari y la defensi: jo la defensaré contra d' éll y contra de tots. (*fá ademán d' anársen*)

SEVER
MARIA

¿Ahont vas?

Á consolar-la á amparar á la filla del meu cor...

CONCHA
MARIA

Ja hi anirém, pro no 't desesperis...

Tot el temps que tardi en tenir-la entre 'ls meus brassos ho es de desesperació. ¡Deixam marxar! ¿Qué 'm matas. (*Ab desesperació*).

AGNETA
MARIA

(*Desde dins*). ¡Mamá!

¡Ah!

ESCENA VII

AGNETA y dits

AGNETA
MARIA

¡Mamá! (*entrant*).

¡Filleta meva! ¿qué tens?

AGNETA
MARIA

¡Ampáram, per Deu!

No tingas por, estás en els meus brassos. Qué t' ha succehit? ¿Qué l' Enrich t' ha abandonat?...

AGNETA
MARIA

Si, pro en Candi...

Parla, dtgas, que... (*Ab ansietat extensa*).

AGNETA

Quan jo plorava amargament l' abandono del meu marit y sols veyá amparo en tos brassos, ha arriuat en Candi y per consolar la meva aflicció ha estés els sefis sobre mí...

MARIA
CONCHA

¡Ah! (*cau sobre la cadira*).

¿Qué t' atropellat el vil?

AGNETA
MARIA

L' he retxassat. Primer morir!

Ah, ah, ah! (*Rialla histérica*.) Atropellada!

AGNETA
CONCHA

¡Mamá! Soch digne de tu.

MARIA

¡María!

¡Ah, ah, ah! (*riatlla histérica*).

- CONCHA María, mira á l' Agneta ¿qué no la veus, es ta filla, tan hermosa? Mirala.
- MARIA Ah, ah, ah! ¿Quí ho diu que no som richs, diners, deu mil pessetas, sis mil, millóns, tot es per la filla del meu cor.
- AGNETA ¡Mamá!
- CONCHA Desvaría.
- SEVER Tal la vida, tal mort.
- CONCHA ¿Qué no curará la meva pobre germana? Dígamho.

ESCENA ULTIMA

GRAU y dits

- SEVER (*á Grau.*) Te 'l deliri de grandesas qu' es el corch de la sivilisació actual, acabarà ab ella y ab nosaltres.
- MARIA Joyas, cotxes, palacios, tot per ella. Es la més hermosa de totas las criaturas.
- GRAU ¿Pro qué te la María?
- SEVER Es una de las moltas víctimas de la faluitat propia y agena.
- MARIA ¡¡Ah, ah, ah!! Tot es enveja, tot, tot!....

Cuadro.—TELÓ.

FI DEL DRAMA

Biblioteca de L' AURENETA

PTAS.

<i>La Suripanta</i> , (1. ^a y 2. ^a edició), comedia, 3 actes, A. F. y Codina.	2
<i>Lo komatent de Girona</i> , cuadro dramático, F. Agulló Vidal . . .	1
<i>La Pubilla de Caixás</i> , (1. ^a y 2. ^a edició), drama, 3 actes, Francisco X. Godo . . .	2
<i>Armas y Letras</i> , comedia, 1 acte, A. Ferrer y Codina . . .	1
<i>Otger</i> , drama, 3 actes, A. Ferrer y Codina . . .	2
<i>La minyona del Rector</i> , joguina, 1 acte, Francisco X. Godo . . .	1
<i>Un pom de violas</i> , comedia, 3 actes, Conrat Roure (Pau Bunyegas)	2
<i>¡Tenorios!</i> (3. ^a edició) comedia, 3 actes, A. Ferrer y Codina . . .	2
<i>¡Ditxós ball de máscaras!</i> joguina, 1 acte, F. Figueras Ribot . . .	1
<i>El Túnel</i> , drama, 3 actes, Francisco X. Godo . . .	2
<i>Mar grossa</i> , joguina, 1 acte, Ernest Soler de las Casas . . .	1
<i>Al cim de la gloria</i> , lloansa, Antoni Careta y Vidal, . . .	1
<i>Lo collaret de perlas</i> , drama, 3 actes, F. ederich Soler (Pitarra) . . .	2
<i>Un cop de telas</i> , diálech, 1 acte, Anton Ferrer y Codina . . .	1
<i>Lo mas perdut</i> , comedia, 3 actes, Joseph Feliu y Codina . . .	2
<i>Una prometensa</i> , pasillo cómic, 1 acte, Joan Marxuach . . .	1
<i>Lo general «No importa»</i> , drama, 3 actes, Teodoro Baró . . .	2
<i>Toreros d' hivern</i> , comedia, 3 actes, Anton Ferrer y Codina . . .	2
<i>No sempre 'l que paga, trenca</i> , comedia, 1 acte, F. Figueras Ribot . . .	1
<i>Lo patró Aranya</i> , comedia, 1 acte, Joseph Maia Pous . . .	1
<i>¡Trampas!</i> , comedia, 3 actes, Manel Rovira y Serra . . .	1
<i>Entresuelo primera</i> , comedia, 1 acte, Pere Juliá y Sust . . .	2
<i>Lo joch dels disbarats</i> comedia 3 actes Teodoro Baró . . .	3
<i>Lo testament del oncle</i> , comedia, 1 acte, J. Riera y Bertrán . . .	1
<i>La lliiss de dibuix</i> , sarsuela, 1 acte, F. Figueras Ribot . . .	1
<i>Lo poema del cor</i> , D. Teodoro Baró . . .	2
<i>Un debut</i> , sarsuela, 2 actes, A. Ferrer y Codina . . .	1'50
<i>Las horcas caudinas</i> , comedia, 1 acte, Francisco X. Godo . . .	1
<i>La trompeta de la sal</i> , comedia, 3 actes, Eduardo Aulés . . .	2
<i>La Creu de la Masia</i> , drama, 3 actes, F. Soler y M. Lasarte, . . .	2
<i>Ambol</i> comedia, 1 acte, Joseph Campderros . . .	1
<i>La Sonata XXVI</i> , comedia, 3 actos, J. Riera y Bertrán . . .	2
<i>Un Manresá de l' any vuyt</i> , drama, 3 actes, A. Ferrer y Codina . . .	2
<i>Gallina vella fá bon caldo</i> , comedia, 1 acte, A. Ferrer y Codina . . .	1
<i>Sanás y parells</i> , juguete cómic, 1 acte, V. Suarez Casañ y J. Capella	1
<i>El rapte de la Sabina</i> , juguete cómic, 1 acte, F. Figueras y Ribot. . .	1
<i>La Páida</i> , drama, 3 actos, Francisco J. Godo . . .	2
<i>La estació de la Granota</i> , saynete, 1 acte, Teodoro Baró . . .	1
<i>Carta Canta</i> , juguete cómico, 1 acto, Vital Aza . . .	1
<i>Rin</i> , juguete, 1 acte, Francisco Xavier Godo . . .	1
<i>Sogra y Nora</i> , comedia, 3 actos, J. Pin y Soler . . .	2
<i>Lo Sant Cristo Gros</i> , comedia, 3 actos, Eduart Aulés . . .	2
<i>A la prevenció</i> , joguina, 1 acte, A. Ferrer y Codina . . .	1
<i>¡Sacrilégio!</i> monólech castellá, Francisco X. Godo . . .	1
<i>¡Viva 'l divorci!</i> comedia en 4 actos, Joseph M. ^a Pous . . .	2
<i>Un home de sort</i> , comedia en 3 actos, Ferrer y Codina . . .	2
<i>Riera Baixa</i> , parodia en un acte, Joaquim Montero . . .	1
<i>Un soci que 's pert de vista</i> , comedia, 1 acte, A. Ferrer y Codina . . .	2
<i>L' hostal de la coixa</i> , drama 3 actos, Quer y Sanromá . . .	2
<i>Las falsas burgesas</i> , . . . actos, Adolf Brugada . . .	1
<i>¡Justicia humana!</i> cuadro dramático, 1 acto, José Pablo Rivas . . .	1
<i>La Viudeta</i> , comedia, 3 actos, Joseph Pin y Soler . . .	2
<i>Veneno de áspides</i> , drama en 3 actos, Sebastián J. Carner . . .	2
<i>Lo Compte d' Ampurias</i> , drama en 3 actos, D. Ramón Bordas . . .	2
<i>Deliri de grandesas</i> , drama en 3 actos, D. Joseph Nogué y Roca, . . .	2